

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTONNING MUSTAHKAM QALQONIDIR!

VATANPARVAR

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa boshlagan ● 2023-yil 7-iyul, №27 (3037)

BIZ
HAQIMIZDA

IJTIMOIIY-S

@ vatanparvar-bt@umail.uz

t.me/mv_vatanparvar_uz

t.me/mudofaavazirligi

facebook.com/mudofaavazirligi

instagram.com/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya

SIYOSIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

www.mv-vatanparvar.uz

ODAMIYLIGI VA INNOVATORLIGI HAMOHANG HARBIY

U xalqaro va yurtimizda bo'lib o'tayotgan tanlovlardagi o'z innovatsion ixtirolari bilan ekspertlarning e'tirofiga tushdi. O'z loyihalarini amalga oshirish uchun bir qancha tanlovlarda g'olib bo'lib, grantlar sohibiga aylandi.

6

QURBON BOBONING ASKAR NABIRASI

Askarlar davrasidagi suhbat har gal ko'ngilli kechadi. Orzusi ko'ksida to'lib-toshgan navqiron yigitlarning xizmatdagi yutuqlari, har birining o'ziga xos maqsad va rejaları dilingizni ravshan qiladi.

9

DIYORA KELDIYOROVA REYTINGDA PESHQADAM

Diyoraning Ulan Bator «Katta Dubulg'a»sida erishgan natijasi unga jahon va «Parij – 2024» Olimpiadasi reytingi uchun 500 ochko jamg'arish imkonini berdi. Tabiiyki, bu muvaffaqiyat IJFning yangilangan reytingida ham o'z aksini topdi.

18

Er yigit – yurt tayanchi!

Ўзбекистон ва Қозоғистон мустақил тараққиёт йўлини бир даврда бошлаган. Шундан бери иқтисодийни қайта тиклаш ва ривожлантириш йўлида бир-бирига елкадош бўлиб келмоқда. Ўзбекистон ва Қозоғистон Марказий Осиёнинг муҳим давлатлари ҳисобланади. Икки мамлакат муносабатлари яқин қўшничилик ҳамда стратегик шериклик ва иттифоқчилик руҳида изчил ривожланмоқда. Ушбу ҳамкорлик алоқалари халқларимизнинг азал-азалдан шаклланган дўстлик ва қардошлик ришталарига, умумий тарих, тил ҳамда маданиятига асосланган. Ўзбекистон раҳбари 2017 йилнинг ўзида Қозоғистонга тўрт марта ташриф буюргани ҳам бунинг яна бир яққол тасдиғидир.

БИР ДАРАХТНИНГ ИККИ ШОХИ

ЎХШАШ ВА ЯҚИН НУҚТАИ НАЗАР

Қозоғистон Президенти Қасим-Жомарт Тоқаев 2022 йил 21-22 декабрь кунлари давлат ташрифи билан Ўзбекистонда бўлди. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев билан музокаралари чоғида икки томонлама ва минтақавий кун тартибидоги масалаларни муҳокама қилди, бир қатор келишувлар пакети имзоланди, йирик қўшма инвестицион лойиҳалар ишга туширилди. Қардош халқларимизнинг туб манфаатларига тўлиқ жавоб берувчи иттифоқчилик муносабатлари тўғрисидаги шартноманинг имзолангани ташрифнинг энг муҳим натижаси бўлди.

Қозоғистон 2013 йилда Ўзбекистон стратегик шериклик муносабатларини ўрнатган, Марказий Осиёдаги илк мамлакатдир. Қозоғистон ҳам, Ўзбекистон ҳам Марказий Осиёга ўз ташқи сиёсатининг устувор йўналиши сифатида қараётгани бизларни қувонтиради, албатта. Натижада мамлакатларимиз муносабатлари стратегик ва иттифоқчилик томон юз бурди. Олий даражадаги мунтазам сиёсий мулоқотлар қўллаб-қувватланиб, сўнги пайтларда янада фаоллашди. 2016 йилдан буён олий даражада 13 дан ортиқ ўзаро ташриф амалга оширилган.

Ўзбекистон ва Қозоғистон иттифоқчилик муносабатларини ҳар томонлама ҳамкорлик, тенглик ва манфаатларни ўзаро ҳисобга олиш, давлатларнинг мустақиллиги, суверенитети, ҳудудий яхлитлиги ва чегаралар дахлсизлигини ҳурмат қилиш асосида қурмоқда. Шу билан бирга, икки давлат раҳбарлари икки томонлама алоқаларни сиёсий, иқтисодий, инвестиция, фан-техника, маданий-гуманитар соҳаларда янада комплекс ривожлантириш, олий, юқори ва бошқа даражаларда конструктив ва ишончга асосланган мулоқотни кенгайтириш тарафдори. Икки давлат халқаро сиёсат масалаларида бир-бирини қўллаб-қувватлаб, БМТ, ШХТ, МДХ, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти, Ислам ҳамкорлик ташкилоти, Туркий давлатлар ташкилоти, Оролни кутқариш халқаро жамғармаси ва бошқа халқаро тузилмалар доирасида самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда. Минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик кўплаб масалалар юзасидан томонларнинг нуқтаи назарлари ўхшаш ёки бир-бирига яқиндир.

2003 ЙИЛДА БОШЛАГАН ЭДИ

Тан олиб айтиш керакки, Ўзбекистон ва Қозоғистон Марказий Осиё Республикалари орасида биринчилардан бўлиб, давлат чегаралари масаласини ҳал қилишди. Шавкат Мирзиёев ва Қасим-Жомарт Тоқаев мамлакатлар ўртасидаги давлат чегараларининг қўшма демаркацияси тўғрисидаги шартномани имзоладилар. Чегара масаласининг ечими ҳамкорликнинг янада кенгайтириши

учун янги имкониятларни очади. Эътиборлиси, Президент Шавкат Мирзиёев жорий йилнинг 30 июнида Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасидаги давлат чегарасининг демаркациясига оид шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги қонунни имзолади. Қонун 3 июль кунини Қонунчилик маълумотлари миллий базасида эълон қилинди. Қозоғистон Президенти бу шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги қонунни 28 март кунини имзолаган эди. Бу эса икки мамлакат муносабатларидаги энг муҳим тарихий воқеалардан бўлиб, минтақамизда тинчлик ва барқарорликнинг, ҳамжихатликнинг мустаҳкамланишига хизмат қилади.

Шартномада икки давлат ўртасидаги чегара 2 356 километр 666 метр экани белгиланган. Чегара Тошкент ва Остона ўртасида 2021 ва 2022 йилларда эришилган келишувлар асосида демаркация қилинган. Ўзбекистон ва Қозоғистон чегарани демаркация қилиш бўйича музокараларни 2003 йилда бошлаган бўлиб, чегара белгиларини ўрнатиш жараёни эса 2004 йилдан 2021 йилгача олиб борилган. Икки давлат ўртасидаги чегара Сирдарё ва Келес дарёлари ўзанининг ўзгаргани оқибатида 5 километрга узайди. Чегара аънаввий тарзда дарё формати асосида чизилади. Шартномада бундан буён чегарадаги дарёлар ўзанининг ўзгариши чегара чизигининг ўзгартирилишига асос бўлмаслиги қайд этилган.

ЎЗАРО ҲАМКОРЛИК – УСТУВОР ВАЗИФА

Қозоғистон ва Ўзбекистон ўртасида савдо-иқтисодий муносабатларни ривожлантириш икки томонлама ҳамкорликнинг «юраги» ҳисобланади. Ўзбекистон Қозоғистоннинг Марказий Осиёдаги энг йирик савдо шеригидир. Ўзбекистон Қозоғистонга табиий газ, автомобиллар, транспорт воситалари, минерал ўғитлар, тўқимачилик, электротехника ва қурилиш материаллари, мева-сабзавот ва бошқа кўплаб товарлар, турли хизматлар экспорт қилади. Қозоғистондан юртимизга нефть, металл, ун, ёғ-мой маҳсулотлари келтирилади. Ваҳоланки, мустақиллик даврининг аксарият қисмида Марказий Осиё мамлакатлари: Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистон ўртасидаги муносабатлар ҳамкорликнинг паст даражаси, доимий мунозаралар, жумладан, савдо урушлари, чегара можаролари ҳамда сув ва электр қуввати олишни бошқариш ҳамда ишлатиш билан боғлиқ келишмовчиликлардан иборат бўлиб келганди.

Айнан Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан 30 дан ошиқ товар гуруҳларига импорт божлари бекор қилинди, протекционизм сиёсатига барҳам берилди, шу тариқа қўшни мамлакатлар билан муносабатларни сиёсатдан ва мафқураддан

холи қилишга ҳамда уларнинг Ўзбекистон бозорига кириш имкониятларини кенгайтиришга интилди. Бундай либераллаштириш минтақадаги йирик транспорт, коммуникация ва энергетика лойиҳаларини ривожлантириш, умуман олганда, Марказий Осиёдаги минтақавий ҳамкорликни рағбатлантириши мумкин. 2019 йилнинг апрелида Қозоғистон ва Ўзбекистон ҳукуматлари вакиллари чегара оша савдо-сотиқни мақбуллаштириш ва Марказий Осиёдаги энг йирик савдо ва логистика марказини ташкил этиш мақсадида икки мамлакат чегарасида савдо ва иқтисодий ҳамкорлик бўйича халқаро марказ барпо этиш тўғрисидаги ўзаро англаш меморандумини имзолаган эди. Янги иншоот Марказий Осиёнинг бошқа мамлакатлари билан савдо ҳамкорлигини марказлаштириш, савдо оқимларини бир жойга жамлаш ва тартибга солиш, шунингдек транспорт логистикасини такомиллаштиришга хизмат қилади.

Қозоғистоннинг Ўзбекистон билан алоқалари мустаҳкамланиши, жумладан, икки мамлакат вакиллари ўртасида тез-тез ўтказилаётган музокаралар аста-секин минтақадаги ҳамкорлик жараёнини бошлаб берди. Потенциал жиҳатдан бундай ҳамкорлик минтақа давлатларига сув ва энергетика муаммолари, хавфсизлик ҳамда наркотиклар айланмаси муаммоларига биргаликда ечим топиш, энг муҳими, «глобал иқтисодий жараёнларнинг хомашё етказиб берувчи чет ҳудуди»га айланиб қолмаслик имконини беради. Ўзбекистоннинг истеъмол бозори катталиги ва Қозоғистоннинг ҳудуд ўлчами ҳисобга олинса, бу икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар минтақадаги ўсишнинг узоқ муддатли истиқболли калити эканини ва чиндан ҳам минтақадаги иқлимни белгилаб беришини кўриш мумкин. Энг муҳими, минтақа давлатлари ўрталаридаги муаммоларини маслаҳатлашиб, учинчи бир мамлакатни жалб қилмаган ҳолда ечаётганликлари ҳам эътиборга молик.

Транспорт коммуникациялари соҳаси Ўзбекистон-Қозоғистон ҳамкорлигини ривожлантиришнинг устувор йўналишларидан биридир. Мамлакатларимизнинг автомобиль ва темир йўллари ўзаро интеграциялашган. Ушбу муҳим алоқа тармоғи учинчи давлатлар учун ҳам транзит вазифасини бажармоқда. Бугунги кунда бу борадаги истиқболли лойиҳалар қаторида Учқудуқ – Қизил Ўрда участкасида янги йўлак барпо этиш ҳам бор эканини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Денгизга чиқиш имконияти бўлмаган Қозоғистон ва Ўзбекистон учун транзит инфратузилмасини такомиллаштириш ва бошқа мамлакатлар билан транспорт кооперациясини ривожлантириш биринчи галдаги вазифалардандир. Қозоғистоннинг Мақтаарал тумани ҳудудидан ўтган Тошкент ва Самарқандни боғловчи автомобиль

йўлининг очилиши, Тошкент-Олмаота тезюрар поезде ва икки мамлакат шаҳарлари ўртасида автобус қатновининг йўлга қўйилгани транспорт коммуникациясини янада кенгайтирди, ҳудудлараро алоқалар, савдо ва туризм ривожига хизмат қилди.

ЎЗНИ ОҚЛАМАГАН САЛБИЙ ПРОГНОЗЛАР

Икки томонлама муносабатларни қўллаб-қувватлаш ва халқларимиз ўртасидаги яқинлашувни янада мустаҳкамлашда икки давлатда истиқомат қилаётган кўплаб қозоқ ва ўзбек диаспоралари муҳим ўрин тутди, уларнинг ўз миллий маданияти, тили ва аъналарини ривожлантириши учун қулай шарт-шароитлар яратилган. Миллий маданият марказлари, таълим ўзбек ва қозоқ тилларида олиб бориладиган мактаблар фаолият кўрсатмоқда, қозоқ ҳамда ўзбек тилларида газета ҳамда журналлар чоп этилмоқда.

Эътироф этиш керак, мустақилликка эришилгандан бошлаб кўплаб эксперт ва кузатувчилар аксар ҳолларда Марказий Осиё тараққиётининг салбий сценарийсини прогноз қилган эди. Мамлакатларимизнинг парчаланиб кетиши, назорат қилиб бўлмайдиган терроризм хавфининг кучайиши, ички низолар, иқтисодий ва ижтимоий таъназуллар башорат қилинганди. Бироқ Марказий Осиёни «болқонлаштириш» прогнозлари рўёбга чиқмади. Марказий Осиёдаги ҳар бир давлатнинг мустақиллик йилларидаги дадил қадамлари минтақада барқарорликни сақлаш имконини берди, бу эса узоқ муддатли изчил тараққиётга мутаҳкам пойдевор қуришда муҳим аҳамият касб этади. Бугунги кунда Марказий Осиё тараққиётнинг янги даврини бошдан кечирмоқда. Давлатлараро ҳамкорликни мустаҳкамлаш, барча долзарб масалалар бўйича ўзаро мақбул ечимлар топиш тенденциялари қайд этилмоқда.

Туркий халқлар бир илдиздан ўсиб чиққан улкан дарахтга ўхшайди. Шу дарахтнинг Ер юзига кенг соя берадиган икки йирик шоҳларидан бири қозоқ халқи бўлса, бошқаси ўзбек халқидир. Бир теран томирдан сув ичган икки халқнинг кенг ва чуқур маъноли маданияти, урф-одатлари, қадриятлари бир-бирига туташ, ўзаро ҳамоҳанг ва уйғун. Қардошлик ва биродарлик ришталари асрлар оша қондошлик, қуда-андаликка уланиб кетган.

Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистон ва Қозоғистон муносабатлари янги поғонага кўтарилиши икки қардош халқнинг узоқ муддатли манфаатларига тўла жавоб беради ҳамда Марказий Осиё минтақасида тинчлик, барқарорлик, хавфсизлик ва жадал тараққиётни таъминлашнинг муҳим омили бўлиб хизмат қилади.

Абдували СОЙИБНАЗАРОВ,
сиёсий шарҳловчи

Чўлдаги ТАҲСИЛ, ТАЖРИБА ВА МАЛАКА

Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасидаги кўп қиррали алоқалар халқаро ҳарбий ҳамкорлик йўналишида ҳам ўз самарасини кўрсатиб, икки давлат ҳарбий хизматчиларининг ўзаро малака ва тажриба алмашишида, биргаликда ўқув-жанговар вазифаларни адо этиш орқали жанговар тайёргарлигини юксалтиришида муҳим роль ўйнапти.

ва намлик даражаси паст бўлган ҳудудларда биринчи навбатда ҳарбий хизматчиларнинг яшовчанлигини ошириш, қўйилган жанговар вазифаларни сифатли бажарилишига эришиш мақсадида марказда ўзбекистонлик ҳарбий мутахассислар билан биргаликда қозоғистонлик ҳарбийларнинг ҳам таҳсил олиши, тажриба ва малака алмашишига имкон яратди.

14 кун давом этган ўқув курси дастурига мувофиқ, икки давлат ҳарбий хизматчилари чўл шароитида олов ва сув топиш, ов қилишга мўлжалланган қўл остидаги предметлардан ясалган қуроллар ва қопқонларни тайёрлаш, чўл шароитида бўлинмаларнинг ниқобланиши ҳамда шахсий таркиб жойлашиши учун шароитларни яратиш, шартли ярадорларга тиббий ёрдам кўрсатиш ва қўлбола тиббиёт буюмларини ясаш бўйича амалий машқларни бажарди. Саҳрода овланган ёввойи ҳайвон ва балиқлардан тўйимли таомлар тайёрлаш, озиқ-овқат маҳсулотларини маълум муддат ичида сақлашни ташкил этиш бўйича маҳоратларини бойитишди.

Курс якунида бўлинмалар бир неча километрли разведка-қидирув ҳаракатларини амалга ошириб, йўналишда мавжуд сувли тўсиқлардан ўтишни амалда қўллашди. Яқин жангда бир-бирини ҳимоя қилган ҳолда жанговар қуролларни қўллаш, ярадорларни жанг майдонидан олиб чиқиш ва уларга тиббий ёрдам кўрсатишни машқ қилишди.

Марказ битирувига бағишланган тадбирда ўқув курсини тамомлаган ҳарбий хизматчиларга сертификат, фахрий ёрлик ҳамда эсдалик совғалар тантанали тарзда топширилди.

Қозоғистонлик ҳамкасблар томонидан мазкур марказда меҳмонларнинг тажриба алмашиши, дам

Икки давлат ҳарбий ҳамкорлиги доирасида Хоразм вилоятидаги «Янгиариқ» умумқўшин полигони базасида жойлашган ва 2021 йилдан фаолиятини бошлаган Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги бўлинмаларини чўл шароитида тайёрлаш марказида Қозоғистон Республикаси Мудофаа вазирлиги махсус бўлинмаларининг бир гуруҳ ҳарбий хизматчилари таҳсил олди.

Айни вақтда Ер юзининг қарийб 75 фоизи чўлланиб қолган. Марказий Осиё давлатларининг кўплаб қисми ҳам чўллардан иборат. Ана шундай иқлими ўзгарувчан, бепоён қумлик

олиши ва маданий ҳордиқ чиқариши учун яратилган шароитлар учун миннатдорлик билдирилиб, таълим жараёнида ўзбекистонлик малакали мутахассисларнинг жалб этилиши Қозоғистон ҳарбий хизматчиларининг малака оширишида муҳим роль ўйнаганини алоҳида эътироф этишди.

Ўзбекистонлик ҳарбий хизматчилар томонидан намойиш этилган қўл жанги бўйича кўргазмали чиқишлар тадбирга ўзгача файз олиб кирди.

**Подполковник
Темур НАРЗИЕВ,
Шимоли-ғарбий ҳарбий округ
матбуот хизмати бошлиғи**

Бундан 10-15 йил олдин халқаро мусобақаларда иштирок этиб қайтган спортчилар билан суҳбатлашганимизда, уларнинг аксари бориб келган мамлакатдаги яратилган шароитлардан ҳайратланганини яширмас эди. Ўша жойларда тушган суратларини кўрсатиб, ўзимизда ҳам машғулотлар ўтказилиши учун ана шундай имкониятлар бўлишини ҳавас билан гапиришарди.

ИМКОНИЯТ БЎЛГАН ЖОЙДА

Бугунги кунда ўша спортчиларнинг ҳаваслари рўёбини кўриб турибмиз. Барча соҳаларда бўлгани каби спортда ҳам жуда катта ислохотлар амалга оширилмоқда. Буни оммавий ахборот воситалари орқали намойиш этилаётган кўрсатув ва хабарлардан ҳам билиб олиш қийин эмас. Тошкент вилоятида жойлашган Тошкент денгизи негизда Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази эшкак эшиш базасининг очилиши ҳам сув билан боғлиқ спорт йўналишидаги барчанинг бирдек орзуси эди. Уларнинг орзуси амалга ошганлигидан кўнгиллари завқ ва шавққа тўлди.

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Марказий ашула ва рақс ансамблининг байрамона куй-қўшиқлари ҳамоҳанглигида ўтказилган очилиш маросимида мудофаа вазирининг ўринбосари генерал-майор Ҳамдам Қаршиев ҳамда ёшлар сиёсати ва спорт вазири ўринбосари Шаҳрилло Маҳмудов сўзга чиқиб, мамлакатимизда спортни ривожлантириш ва уни ёшлар орасида кенг оммалаштиришга катта эътибор қаратилаётганини таъкидлади.

Тадбирда қайд этилганидек, Мудофаа вазирлиги спортчиларнинг мунтазам машғулоти олиб боришлари учун шарт-шароитлар яратишга алоҳида эътибор қаратмоқда. Замонавий кўринишда қад ростлаган спорт базаси дастлаб 1973 йилда фойдаланишга топширилган бўлиб, шу кунга қадар ҳеч қандай таъмирлаш ишлари олиб борилмаган. Шунга қарамай, спортчилар малакали мураббийлар кўли остида жаҳон ареналарининг нуфузли мусобақаларида ғолиб ва совриндорлар қаторидан жой олаётган эди. Бу уларнинг ватанпарварлиги, метин ирода ва ғалабага бўлган юқори иштиёқидан далолат.

– Бир вақтнинг ўзиде 70 дан ортиқ спортчини қабул қилишга мўлжалланган янги спорт базаси энг сўнгги спорт анжомлари билан жиҳозланган бўлиб, шинам ва қулай

НАТИЖА ҲАМ АЪЛО БЎЛАДИ

III darajali serjant Olim BERDIYEV

ётоқхона, автоматлаштирилган кир ювиш ҳамда қуритиш хоналари, тренинг заллари ва замонавий ошхоналарни ўз ичига олади, – дейди Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази бош мутахассиси Мақсуд Муҳамедов. – Қолаверса, бу масканда спортнинг барча йўналишидаги спортчиларга машғулот олиб бориши учун зарур шарт-шароитлар яратилган. Асосийси, ҳавонинг тозаллиги, табиатнинг мусаффолиги инсоннинг кайфиятига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Келгусида халқаро мусобақаларни ҳам шу масканда ўтказишни режалаштирганмиз. Базанинг номи эшак эшиш бўлгани билан сув полоси, триатлон каби мусобақаларни ҳам ўтказишда ҳеч қандай қийинчилик бўлмайди. Қурилиш ишлари бошланишидан аввал буларнинг барчаси инobatга олинган эди. Базанинг очилиш маросимида 1 500 метр масофага сузиш бўйича ўртоқлик мусобақасининг ўтказилиши ҳам бунинг ёрқин исботи.

Энг замонавий услубда қурилган иншоотнинг қад кўтарилишида жонбозлик кўрсатган қурувчиларга Мудофаа вазирлигининг қимматбаҳо совғалари вазир ўринбосари полковник Зоиржон Бозорбоев томонидан тантанали равишда топширилди.

Ушбу янги спорт базаси келажакда мамлакатимиз терма жамоасига капитан Вадим Меньков, кичик сержантлар Дилноза Раҳматова, Нилуфар Зокирова, Қуролли Кучлар хизматчилари Артур Гулиев, Шахриёр Маҳамов ва Шахбоз Холмирзаев каби иқтидорли ва умидли спортчиларни тайёрлашда таянч базага айланиши шубҳасиз. Яратилган имкониятлардан тўғри ва оқилона фойдаланган ҳолда уларга Олимпиада ўйинларида ёрқин ғалабалар тилаймиз.

Шерзод ШАРИПОВ,
«Vatanparvar»

Дунёнинг ривожланган ва ривожланаётган мамлакатлари ўсиб келаётган ёш авлодни таълим олишида асосий эътиборни юқори интеллектга қаратмоқда. Бундай тажриба ўзини тўлақонли оқлапти, десак, асло муболаға бўлмайди. Бугунги кунда гувоҳи бўлиб турганимиз, инсонлар ҳаётидаги муҳим ихтироларнинг аксари айна интеллект соҳибларининг ҳиссасига тўғри келади. Ихтиродан келаётган манфаат фақат ихтирочигагина эмас, балки бутун жамиятга нафи тегаётганлиги учун ҳам уларга жуда катта ғамхўрлик қилинмоқда.

ОДАМИЙЛИГИ ВА ИННОВАТОРЛИГИ ҲАМОҲАНГ ҲАРБИЙ

Бугунги қаҳрамонимиз ҳам Ватан мудофааси йўлида қўлланиладиган катта ихтиролар бўсағасида турган бўлажак олим. У халқаро ва юртимизда бўлиб ўтаётган танловлардаги ўз инновацион ихтиролари билан экспертларнинг эътиборига тушди. Ўз лойиҳаларини амалга ошириш учун бир қанча танловларда ғолиб бўлиб, грантлар соҳибига айланди. Эндигина 29 ёшни қарши олган катта лейтенант Зайниддин Одашовнинг ҳарбий соҳага кириб келганига сал кам 10 йил бўлди. 2015–2019 йилларда Чирчиқ олий танк кўмондонлик-муҳандислик билим юртида таҳсил олган қаҳрамонимиз ҳозирда мазкур билим юртида олган билим ва тажрибаларини курсантларга ўргатиш билан бир қаторда, ушбу маскандаги Ёш олимлар кенгаши раиси лавозимида ҳам хизмат қилиб келмоқда.

– Чирчиқ олий танк кўмондонлик-муҳандислик билим юртида устоз-шогирд аънаси яхши йўлга қўйилган. Бундан икки йил муқаддам билим юртида ташкил этилган Ёш олимлар кенгашига раисликка Зайниддиннинг номзодини танлаганимизда энг тўғри йўл тутганимизни унинг бугунги эришаётган ютуқларидан англаб турибмиз, – дейди профессор, ҳарбий фанлар доктори полковник Собиржон Абдурайимов. – У талабчан, ташаббускор, намунали интизомга эга офицер. Ҳали ўзи шогирд бўлишига қарамасдан, курсантлар орасида ҳам кичик ихтироларни амалга ошириб, танловларда

юқори натижаларни забт этиб келаётган ўз шогирдларига эга. Ёш ихтирочи катта лейтенант Зайниддин Одашов ўз жамоаси сафига билим юрти шахсий таркиби орасидан инновацион гоғлар ва илмий янгиларни доимий равишда ўрганиб боришга мойиллиги ҳамда қизиқиши бор офицерлар, сержантлар ва курсантларни билим юртида илмий ҳамда инновацион ишлар самарадорлигини ошириш мақсадида жалб қилиб келмоқда. Ёш олимлар кенгаши жамоаси фаолияти таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, ўтган қисқа давр мобайнида Зайниддин бошчилигидаги жамоа стартап лойиҳаларни амалга оширди ҳамда дастлабки ижобий натижаларга эришди. Унинг ютуғи сифатида Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан «Мард ўғлон» давлат мукофоти лойиҳа кўрилганлиги бутун билим юртини қувонтирди. Бўлажак олим Зайниддин Одашовнинг келгуси фаолиятига омад тилайман.

Наманган вилоятининг Норин туманида таваллуд топган Зайниддин Одашов коллежда ўқиб юрган кезларидаёқ ИТ соҳасини мукамал эгаллашга қарор қилган эди. Унинг ихтиролари дастлаб компьютерда моделлаштирилиши инobatга олинса, ИТ соҳасини пухта ўрганганлиги бежиз кетмаганини тушуниш мумкин. Коллежда олинган назарий билимларини амалиётда синаб кўриш учун Чирчиқ олий танк кўмондонлик-муҳандислик билим юртидек қулай жой топилмаса керак. Билим юрти

курсанти бўлган кезларидаёқ яратилган шароитлардан унумли фойдаланиш кераклиги ва Ватанга нафи тегадиган ихтиролар устида ишлашни ўз олдида мақсад қилиб қўйган қаҳрамонимиз офицерлик даврида ҳам изланиш ва интилишдан тўхтамади. Қилинган тинимсиз ҳаракатлар аста-секин ўз натижасини бера бошлади.

Устозлари маслаҳатига доим риоя этадиган Зайниддин 2021 йилнинг 21–24 сентябрь кунлари Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги Тошкент давлат иқтисодиёт университети Самарқанд филиалида вилоят олий таълим муассасаларидан келган 30 та жамоа иштирокида ўтказилган «Technoways» технологик ривожланиш марафонининг вилоят босқичида «Энг яхши технологик ечим» йўналиши бўйича «Танк командири хавфсизлигини таъминлаш» лойиҳаси билан фахрли 1-ўринни эгаллади. Ўша йилнинг 19 октябрь куни билим юртида ўтказилган халқаро илмий анжуманда «Масофадан бошқариладиган минитанк», «Симсиз шлемафон» ва «Сунъий интеллектга асосланган минигаджет» лойиҳалари билан иштирок этиб, 11 та давлат ҳарбий атташелари ва республикамизнинг қатор олий таълим муассасалари вакиллари билан юртида ишлаб чиқилаётган янгиларни намойиш қилди ва бу орқали билим юрти имижини янада оширишга катта ҳисса қўшди. 2021

йилнинг 15–24 ноябрь кунлари Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан «INNO» технопаркида республикамизнинг бир қатор олий таълим муассасаларидан келган 100 та жамоа иштирокида ўтказилган «Technoways» технологик ривожланиш марафонининг республика босқичида «Масофадан бошқариладиган жанговар техникалар» йўналиши бўйича «Минитанк» лойиҳаси билан иштирок этиб, фахрли 1-ўринни эгаллади.

Катта лейтенант Зайниддин Одашов ўз жамоаси аъзоларидан 14 нафар курсант, 2 нафар офицер ҳамда 6 нафар сержантни «Мирзо Улуғбек ворислари» республика танловига тайёрлади ва умумжамоа ҳисобида 1-ўринни эгаллади.

2022 йилнинг 30 июнида «Янги Ўзбекистон» боғида «Беш ташаббус» якунларига бағишланган форумда Мудофаа вазирлиги номидан иштирок этган Зайниддин Ўзбекистон Республикаси Президентига ўзининг «Масофадан бошқариладиган минитанк» лойиҳасини тақдим этди.

Катта лейтенант Зайниддин Одашовнинг ҳозирги кунда янги лойиҳалар устида олиб бораётган ишланмалари талайгина. Аммо наманганликларга хос юмшоқлик, ўта камтарин, хушфезл ва одамохун бўлган Зайниддин охирига етмаган ишларини ошкор этишга ундамаслигимизни илтимос қилди. Нима ҳам дердик, унинг янги ихтиролари тез кунда поёнига етишини ва у Қуролли Кучларимиз кучига куч, қудратига қудрат қўшишига умид боғлаб, қаҳрамонимиз билан хайрлашдик.

Ш. ШАРИПОВ

Бугунги кунда аждодларимиз томонидан яратилган ва авлоддан авлодга ўтиб келаётган халқ ўйинлари, хусусан, ҳарбийлик фаолияти билан боғлиқ ўйинлар, уларнинг келиб чиқиш тарихи, ривожланиши ва аҳамиятини чуқурроқ ўрганиш устувор вазифалардан саналади. Чунки Ватанимиз тарихининг турли даврларида бундай ўйинлар халқимизнинг кўрки ва қиёфаси, жисмоний, руҳий ва ақлий камолотини белгилаб берувчи муҳим омиллардан бўлиб келган. Буни биз буюк давлат арбоби ва енгилмас саркарда Амир Темур фаолиятида яққол кўришимиз мумкин.

АМИР ТЕМУРНИНГ САРКАРДАЛИК ФАОЛИЯТИДА ҲАРБИЙ-ЖАНГОВАР ЎЙИНЛАРНИНГ ЎРНИ

Маълумки, кўпгина манбаларда Амир Темурнинг болалиги афсонавий тарзда тавсифланади. Хусусан, Темур отаси Тарағай Баҳодирнинг паноҳида ўша замонларда асилзодаларга хос ақлий ва жисмоний тарбиянинг барча турларидан баҳра олган, ҳам ақлан, ҳам жисмонан чиниқиб борган. Тили чиқиб, ақлини таниганидан бошлаб, то 12 ёшга тўлгунча қадр мактабда ўқиш, саводхон бўлиш билан бирга эртақ, сўнг тарихий қисса ва ривоятлар тинглашни хуш кўрган, тенгқурлари билан ҳар хил ҳаракатли ўйинлар ўйнаган. Вақт ўтиши билан ўйинлар мураккаблашиб борган. От устида олишув, пойга, яккама-якка кураш, «уруш-уруш» ўйини шулар жумласидандир. «Кўчада мен болалар билан ўйнардим, – деб ёзади Амир Темур, – болалар билан «уруш-уруш» ўйнаб, ўзимни амир этиб тайинлардим-да, ўйинни бошқардим ва болаларнинг бир гуруҳини иккинчи бир гуруҳи билан уриштиришни машқ қилардим».

Мулло Салоҳиддин Тошкандийнинг «Темурнома» китобида ҳам «уруш-уруш» ўйини қайд этилади, шунингдек Амир Темурнинг болалигидан жисмонан кучли бўлиб ўсгани, мардлиги мисоллар билан ёритилади.

Манбаларда келтирилишича, Тарағай Баҳодир ўғли Темурбекка ҳамини бир гапни такрорлар экан: яъни биз ҳарбий санъат билан шуҳрат қозонган аждодларнинг авлоди эканмиз, шунинг учун ҳам болалиқдан ҳарб санъатини ўрганишга бурчли эканман. Темурбек мана шундай даъватлар таъсирида ми ёки қонида борлиги учунми илм олишга қанчалик иштиёқманд бўлса, ҳарб ишига бўлган қизиқиши ҳам ундан кам эмасди. Кешга чегарадош минтақаларда жуда катта яйловлар бўлиб, унда йилқи уюрлари, ёввойи эшаклар тўдаси ўтлаб юрар эди. Шуларнинг сафида отамга тегишли бўлган, унча катта бўлмаган уюр ҳам бор эди. Темурбек дарсдан кейин от минишни ўрганиш иштиёқида шу ерга келарди. Аввалига уни катта ёшдаги бирор киши минилмаган, ярим ёввойи бу отларни бўйсундириш йўллари ўргатиб борган. У шу ишга оид барча қоидаларни бекам ўзлаштира борган. Кейинчалик бу борада анча малакага эга бўлган. «Ун икки ёшга тўлганимда, – деб ёзади Амир Темур, – болаларча ўйинлардан орланадиган бўлдим». Амир Темур энди от миниб, чавандозлик машқларига, ов қилишга меҳр қўя бошлайди.

«Ун беш ёшга тўлганимда от миниб овчилик қилишни жуда севиб қолдим ва бу ишда маҳоратим камолотга етди», деб таъкидлайди у. Аммо шунда ҳам «уруш-уруш» ўйинидан воз кечмаган. Фақат энди ўйин илгаридай чўп отлар билан эмас, ҳақиқий отлар билан жиддий йўсинда олиб борилган. Бу тўғрида манбаларда шундай маълумот бор.

Соҳибқирон яйловда фақат отда сайр қилиш билангина кифояланмас эди. У от устида туриб қиличбозлик қилиш, ўқ отиш ва ўзини мудофаа қилиш маҳоратини ўстириш учун шуғулланган. От устида чопиб кета туриб ўқ узарди, аммо отган ўқи нишонга етиб бормас, қилич сирмаши ҳам қутилган натижани бермаган. Шунда устози уни овутиб: «Сен ҳали ёшсан, мушакларинг бақувват эмас. Ҳали ўсиб улғаясан, тананг кучга тўлади – ўшанда ўқни беҳато узоқ масофага отадиган бўласан», дерди.

Амир Темур 16 ёшга тўлганда жанг санъатини шунчалар ўзлаштирдик, тенгдошларидан бирортаси ҳам кураш, ўқ отиш мусобақаларида унга тенглаша олмасди. Шунингдек, у оғир вазнли кўлаб курашчилардан эпчиллиги билан ажралиб турган. У ҳар борада бошқалардан устун бўлишга, улар бажаришни мушкул

бўлган машқларни бажаришга ҳаракат қилган. Ана шундай машқлардан бири – учта отни ёнма-ён чоптириб, биридан иккинчисига сакраб минишни машқ қилган.

«Йигирма ёшга тўлганимда тенгдошларим билан тез-тез уруш машқларини ўтказиб турдим: бунда уларни икки гуруҳга бўлиб, бирини иккинчиси билан жанг қилишини машқ қилдим». Шу тарзда оддий эрмак ўйин ҳақиқий жанговар машққа айланади.

Соҳибқирон бобомизнинг сеvimли машғулотларидан яна бири – катта тезлик билан югуриб бораётган отнинг эгаридан тутиб гоҳ у, гоҳ бу томонига сакраб оёғини ерга теги зар-тегизмас яна эгарга ўнгланиб олишдан иборат эди. Бу машғулот кейинчалик жанглarda ёвнинг ўқларига чап бериш учун асқатган.

Буюк саркарда Амир Темур чавандозликдан ташқари сувда сузиш борасида ҳам катта маҳоратга эга бўлган. Жайҳун дарёси Мовароуннаҳр бўйлаб оқиб ўтади. Баҳор кезлари у тўлиб-тошади, ўзанига сиғмай қолади. Бир соҳилдан иккинчисига сузиб ўтиш оғирлашади, ҳатто оқим хавфли тус олади. Темурбек мана шундай вазиятда ҳам қарама-қарши соҳилга сузиб ўтган. Бунинг учун эса сувга тушиши билан ўзини оқим иختиёрига топширган. Оқим бўйлаб кетаркан, у аста-секин нариги соҳилга яқинлашиш ҳаракатида бўлди, бу ҳол токи соҳилга етмагунча давом этган.

Маълумки, XIV–XV асрлар одатига биноан жанглар, ҳарбий юришлар карнай-сурнай, ноғора ва болобонларнинг садолари остида олиб борилган. Амир Темур юришлари, жанглари ҳам бундан мустасно эмас. «Темур тузуқлари»дан бири «Катта ноғора ва байроқ ато этиш тузуги» деб аталади. Яъни ноғора байроқ сингари мўътабар тутилган. «Амр қилдимки, – деб ёзади тузуқда Амир Темур, – ўн икки катта амирларнинг ҳар бирига битта байроқ ва бир ноғора берилсин. Амир ул-умарога байроқ ва ноғора, туман туғи ва чортуғ тақдим этсинлар. Мингбошига эса бир туғ ва карнай берсинлар. Аймоқларнинг амирларига бўлса, биттадан бурғу тақдим этсинлар. Тўрт бекларбегимнинг ҳар бирига биттадан байроқ, ноғора, чортуғ ва бурғу берсинлар».

Амир Темур кўшинида зарур жанговар кайфият, ғалабага ишонч руҳини уйғотиш учун вақти-вақтида ҳар хил мусобақалар, томошалар, намоишлар ўтказиб турган. Бундай йиғинларда навкарларнинг жисмоний ва руҳий тайёргарлиги синовдан ўтган. Нега деганда, навкарлар мунтазам равишда жанговар кураш усулларини ўзлаштириб боришган. Махсус таёқлар, гурзилар, занжирлар, аргамчилар билан олишув, майдонда ва отлар устида кураш, мушшлашув, сакраб тепиш, чил бериш, калла уриш, қўлларни қайириш каби юзлаб усуллар ишлатилган. Мана шундай беллашув ва мусобақаларда ғолиб чиққанлар баҳодирлик унвони ва юксак мартабаларга эга бўлишган.

Соҳибқирон ҳатто кўлаб ҳофизу донишлар иштирок этадиган мутасаввифларнинг зикридан ҳам фойдаланган экан. «Темурнома»да ёзилишича, Амир Темур Рум сипоҳларига қарши жанг қилишдан олдин 40 минглик лашкарларини саф-саф ва тоифа-тоифа қилиб назаридан ўтказди. Унинг ҳукмига кўра, қирқ минг карнай, ноғора, болобон келтирадилар. Овчиларга қирқ минг қалдирғоч тутиб келтиришни буюради. Уларни қафасларга солиб, сув билан дон бериб тайёрлаб қўйишади. Шундан сўнг «тўрт минг ҳофиз хушхон»ни бошлаб келадилар. Кечқурун хушхон ҳофизлар бошчилигида сипоҳлар зикр айтишни бошлаб юборадилар. Қалдирғочларни қафаслардан бўшатиб учирайди, улар кўк юзини

тўсиб олишади. Минглаб машғаллар ёқилади. «Тўрт тарафдин байроқларни жилвага келтуруб, такбир айтиб, ҳофизлар марсия ўқуб, румийларга қарши бора бошлайди». Бундан еру кўк ларзага келиб, Рум халқининг кўнгиллариға ғулғула солади. Майдондаги муҳолиф аскарлар қоча бошлайди.

Буюк соҳибқироннинг ҳаёти ва фаолиятини чуқур ўрганар эканмиз, унинг жисмоний жиҳатдан жуда бақувват бўлганлигига гувоҳ бўламиз. Хусусан, «Темурнома»да Амир Темурнинг бир қанча баҳодирлар билан куч синашгани ҳақида маълумотлар бор. Шулардан иккитасини келтириб ўтсак. Бири шуки, соҳибқирон Ҳиротни фатҳ қилгандан сўнг унинг олдиға савдогарлар келиб Қандаҳор амири Баҳодурхондан шикоят қилишади. Амир Темур савдогар қиёфасида беш юз навжувон жангчини ўшандай кийинтириб, бир сурув от билан Қандаҳор яқинига бориб жойлашади. Баҳодурхон уларни ҳузурига таклиф қилиб, филни кўтариб, майдонни айланиб кучини кўрсатади. Соҳибқирон филни кўтарганича майдонни етти марта айланади. Баҳодурхонга алам қилиб, Амир Темурни яккама-якка курашга чорлайди. Эртадан кечгача талашадилар, охири соҳибқирон пирларидан мадад талаб рақибини ерга уради. Иккинчи мисол: Амир Темурнинг Қилич Арслон исмли баҳодир билан олишуви ҳақида. Воқеа Тус шаҳри яқинида бўлиб ўтган. Улар аввалида найза, сўнг қилич билан курашадилар. Қилич Арслоннинг оти йиқилиб, бўйни синади. Сўнгра улар бел олишади. Амир Темур ғолиб чиқади. Шундан кейин соҳибқирон Қилич Арслонга сарпо кийдириб, ўз баҳодирлари қаторига қўшади.

Маълумки, соҳибқирон Амир Темур замонида миллий курашга алоҳида эътибор берилган. Мамлакатнинг турли ҳудудларида махсус кураш майдончалари барпо этилган. Чунончи, Амир Темурнинг Ҳиндистондан келган невараси Пирмуҳаммад ҳузурда икки полвон кураш тушган экан. «Калта енгсиз чарм яқтак кийган икки киши кураш тушиб, – деб ёзади Клавиҳо, – бир-бирини йиқита олмасди. Пирмуҳаммад курашда икки кишидан бири, албатта, йиқитиши керак, деди. Ниҳоят, улардан бири иккинчисини йиқитиб, туришига йўл қўймай узоқ вақт бошиб туради».

Амир Темур даврида расм бўлган миллий кураш амалда қўлланилиши, вазифаси, тартиби ва шаклига кўра, уч хилга ажратилган: жанговар, мусобақа ва томоша курашларидир. Булар орасида жанговар кураш алоҳида аҳамият касб этган. Курашнинг ушбу тури асосан, ҳарбий аскарлар, хос сипоҳлар ўртасида жорий этилган. Қўмондонлар ўзларига тегишли навкарларни мунтазам равишда жисмоний чиниқтириб, бўлажак жангларга ўргатиб борган. Курашнинг бу турида жангчиларга майдонда рақибининг бўйини, белини, қўлини, оёғини қайириш, бураш, синдириш, қуролсиз оёқ билан сакраб тепиш ва қўл билан мушшлашиш сирлари биринчи галда қаттиққўллик билан ўргатилган.

Хуллас, соҳибқирон Амир Темур даврида юксак даражада ривожланган ҳарбийлик фаолияти билан боғлиқ ўйинлар тизимидан бугунги кунда ёш авлодни жисмонан бақувват ва маънан етук шахслар сифатида вояга етказиш, уларда миллий қадриятларимизга чинакам муҳаббат туйғусини шакллантириш, фидойилик, шижоатлилик каби фазилатлар ҳамда қатъий ҳаётий позицияни мустаҳкамлашда кенг фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади.

Бобур НЕГМАТОВ,
Қуролли Кучлар
академияси доценти,
фалсафа фанлари номзоди

ЮРТГА КАМАРБАСТА, ЭЛГА ДАСТЁР

Мудофаа вазирлиги тиббий таъминот бошқармаси бошлиғи тиббий хизмат полковниги Носиржон Фозилов бошчилигида Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий клиник госпиталининг малакали ҳарбий шифокорлари Тошкент вилояти бўйлаб сайёр тиббий текширувлар ташкил этди.

Мамлакатимизда кейинги йилларда аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш, одамларнинг тиббий маданиятини юксалтириш ва беморлар дардига малҳам бўлиб, уларнинг жамиятдаги қадрини улуғлаш давлатимиз белгилаб олган сиёсатнинг устувор йўналишларидан бирига айланди. Натижада, эндиликда хасталикка чалинган беморларнинг ҳудудга яқин шаҳарлар ёки пойтахтга бориб, тиббий кўриқдан ўтиши ва даволанишига ҳожат қолмаяпти.

Бу жараёнда соғлиғидан шикоят қилаётган беморлар жойида бепул сифатли тиббий кўриқдан ўтказилиб,

тиббий ёрдамга муҳтожлик даражаси аниқланди. Юқори тиббий амалиёт талаб этиладиган мурожаатчиларга шу ернинг ўзида имтиёзли даволаниш учун йўлланмалар расмийлаштириб берилди. Туманлар кесимида ташкил этилган сайёр тиббий кўриқ ҳудуд аҳолисининг соғлиғини муҳофаза қилишга қаратилгани билан аҳамиятли бўлди.

Маълумки, Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий клиник госпитали бугун замонавий тиббий жиҳозлар билан таъминланган. Госпиталь жамоаси ҳам юқори малакали, ўз ишининг устаси бўлган қўли енгил

ҳарбий шифокорлардан ташкил топган. Бу эса сайёр тиббий қабулга келган аҳоли учун қўл келди. Турли хил касаллик ва соғлиғидаги муаммоси билан мурожаат қилган фуқаролар малакали ҳарбий шифокорлардан маслаҳатлар олишди. Замонавий тиббиёт ускуналарида ўз саломатлигини текширувдан ўтказиб олди.

Тиббий кўриқлар чоғида касаллик аниқланган беморларга тегишли шифохоналарга йўлланмалар берилди. Даволаниш ва касалликлар профилактикаси юзасидан маслаҳат ва тавсиялар билдирилди. Шунингдек, чуқур тиббий текширув талаб этилган

беморлар Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий клиник госпиталига олиб келиниб, муолажалар қилинди. Кечиктириб бўлмайдиган операциялар шу ернинг ўзида амалга оширилди. Албатта, бу каби хайрли ишлар халқ ва армия бир тану бир жон эканлигининг яққол исботидир. Қолаверса, Ватан ҳимоячилари юртдошларимизнинг нафақат тинчлик-хотиржамлиги, балки саломатлиги учун ҳам ўзларида улкан масъулият ҳис этаётганидан далолат.

**Катта лейтенант
Исломжон ҚҶҶҚОРОВ,
«Vatanparvar»**

✓ SANA

ҲАРБИЙ ҚИСМ ТАШКИЛ ЭТИЛГАН КҶН НИШОНЛАНДИ

Марказий ҳарбий округга қарашли Жиззах гарнизонидаги ҳарбий қисм бундан 25 йил муқаддам ташкил этилган бўлиб, ўтган давр мобайнида жуда кўплаб ўғлонларни мард ва жасур қилиб тарбиялаш билан бирга, Ватани ва халқига содиқ ўғлон сифатида вояга етказди.

ҳарбий қисм йигитлари эди. Қолаверса, мазкур ҳарбий қисм шахсий таркиби Қуролли Кучлар миқёсида ўтказилиб келинаётган умумармия ўйинлари ҳамда Халқаро армия ўйинларида муносиб иштирок этиб, фахрли ўринларни қўлга киритиб келмоқда. Марказий ҳарбий округнинг Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони ташаббуси билан таъсис этилган «Амир Темуր жанговар байроғи»ни қўлга киритишида ҳам ушбу ҳарбий қисмнинг муносиб ҳиссаси бор.

Жорий йилда биз сўз юритаётган ҳарбий қисм ташкил этилганига 25 йил тўлди. Сана муносаба-

тинчилиги ва осойишталиги йўлида жонфидо этган ўғлонлар хотираси ёд этилиб, уларнинг монументи пойга гулчамбарлар қўйилди. Мард ва жасур ўғлонлар жасорати ёш ҳарбий хизматчилар учун намуна сифатида кўрсатилди.

Марказий ҳарбий округ қўшинлари қўмондонлиги, Бахмал тумани ҳокимлиги ва ташриф буюрган меҳмонлар ҳарбий қисм шахсий таркибини ушбу қутлуғ сана билан табриқлаб, юрт посбонларининг келгуси фаолиятида улкан зафарлар тилади. Сўзга чиққанлар миллий армиямиз сафларида ўз ўрнига эга бўлган ушбу ҳарбий қисм ҳарбий хизматчилари узоқ йиллар давомида турли тактик-ўқув машғулотларида, умумармия ўйинларида, қолаверса, халқаро мусобақаларда фаол иштирок этиб, Ўзбекистон байроғи баланд кўтарилишига муносиб ҳисса қўшиб келаётганини эътироф этди. Жанговар ва маънавий-маърифий тайёргарлик борасида ҳарбий округ, вазирлик ва халқаро миқёсдаги мусобақаларда муайян ютуқларга эришган бир гуруҳ ҳарбий хизматчилар навбатдаги ҳарбий унвон, эсдалик нишонлари ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирланди.

Тантанали тадбирнинг бадиий қисмида намоиш этилган қўл жанги чиқишлари ва концерт дастури ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари ҳамда меҳмонларга ҳақиқий байрамона кайфият улашди.

**Марказий ҳарбий округ
матбуот хизмати**

Хусусан, 2000-йилларда Сурхондарё вилояти Сарийосиё ва Узун туманларининг тоғли ҳудудларида кеч-

ган қуролли тўқнашувларда террорчиларга қарши мардонавор курашган юрт ҳимоячилари ҳам айнан мана шу

ти билан тантанали тадбир ўтказилди. Дастлаб ҳарбий қисмда ташкил этилган Хотира хиёбонида Ватанимиз

ҚУРБОН БОБОНИНГ АСКАР НАБИРАСИ

Аскарлар даврасидаги суҳбат ҳар гал кўнгилли кечади. Орзуси кўксида тўлиб-тошган навқирон йигитларнинг хизматдаги ютуқлари, ҳар бирининг ўзига хос мақсад ва режалари дилингизни равшан қилади. Юрт истиқболи қадди баланд, мақсади теран фарзандлар қўлида эканидан қувонасиз, кўнглингиз хотиржам тортади.

Аждодлардан фахрланиш ҳар биримизнинг қонимизда бор. Йигитлар билан суҳбат давомида муддатли ҳарбий хизматчи, оддий аскар Жасурбек Тошевнинг бобоси ҳақидаги ҳикояси барчанинг эътиборини тортди. Келажакда офицер бўлишни мақсад қилган Жасурбекнинг кўксида муҳрланган ватанпарварлик туйғуси бежиз эмаслигини ҳис қилдим. Келинг, фикримиз исботи учун унинг бобоси Қурбон ота Тошев ҳақида қисқача сўз юритамиз.

ҚУРБОН ОТАНИНГ КИРУВЧИ САМОЛЁТИ

Сурхондарёнинг Узун туманидаги Дуоба қишлоғи. Қурбон ота-онасидан жуда ёш етим қолди. Тўққиз ёшга тўлмаган болакай, қорин тўйдириш учун хонадонларда хизмат қилди, мол боқди, ўтин терди. Қиш кунлари ётар жойи тандир ичи бўлди.

Колхозлаштириш даври бошланганида у ўн етти ёш эди. Колхоз даласида ишлаш баробарида, билимга чанқоқ ўсмир хат-савод чиқарди. Ғайратли йигитдаги шижоат уни бригада бошлиғи бўлишига замин яратди. Қурбон бор билим ва ғайратини ишга солди. Ғаллачилик ва чорвачилик билан шуғулланувчи хўжалик юқори

натижаларга эришди. Орадан икки йил ўтиб, Қурбон Тошев колхоз раиси этиб тайинланди. Чорвачиликка ихтисослашган колхоз раиси Қурбон ака эришган ютуқлари учун 1939 йили Бутуниттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг нуфузли мукофоти билан тақдирланди.

1941 йилнинг ёзида Иккинчи жаҳон уруши бонг урди. Жанггоҳга отланишга шай турган Қурбон акага фронт ортида қолиб, колхоз раиси сифатида жангчиларни озик-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш мажбурияти юклатилди. Меҳнатга кучи етадиган эркак зоти борки, урушга юборилди. Далада тер тўкадиганлар асосан аёллар ва болалар. Аммо талаб юқори ва уни бажариш шарт. У ўзининг меҳнаткаш, фидойи ва ташкилотчилигини намоян этди. Ҳосил мўл бўлиши, чорва ривожланиши учун кунларни тунга улади. Ахир неча минглаб жангчилар фашистларга қарши жанггоҳларда қон кечяпти. Уларни қўллаб-қувватлаш учун фронт ортидан юборилган кийим-кечак, дори-дармон, озик-овқат маҳсулотларининг катта ўрни бор.

Қурбон ака колхоз раиси сифатида фронт учун нафақат маҳсулот етказиб бериб турди, балки 1943 йили йўлдош

Охунбобоев раҳбарлигида маҳсулотлар ортилган Ўзбекистон поездида Сариосиёдан вакил бўлиб фронтга йўл олди. Жанггоҳдаги кўрган-кечирганлари, юртдошларимизнинг мислсиз қаҳрамонликлари Қурбон акага қаттиқ таъсир қилди. У юртга қайтгач, уйдаги бор бисотини сотиб, 150 минг сўм пулни қирувчи самолёт сотиб олиш учун давлатга топширди. Кўп ўтмай, мамлакат бош қўмондонлигидан хат келди. Унда Қурбон Тошев юборган пулга 0037809-рақамли қирувчи самолёт олингани, у душманга катта талафот етказётгани қайд этилиб, мамнуният билан раҳматнома билдирилган эди. Кўкси орден ва медалларга тўла фронт орти қаҳрамони Қурбон ота Тошев умрининг охиригача эл-юртим деб бедор яшади.

* * *

– Бобомни кўрмаганман, аммо улар билан боғлиқ жуда кўп воқеаларни эшитганман, – Жасурбек бобоси ҳақида тўлиб-тошиб гапирар экан, аждодларга муносиб авлод бўлишга интилиши сўзида акс этиб турарди. – Халқ эъозлаган, ҳурмат қилган инсоннинг набираси эканидан доим фахрланаман. Отам Мингбобо Тошев ва онам Хонбиби ҳам зиёлилар қаторида доим юрт хизматида. Албатта, уларга муносиб фарзанд бўлишни истайман. Менинг мақсадим хизматдан сўнг олий ҳарбий таълим муассасасида

тахсил олиб, офицерлар сафида Ватан ҳимоячиси бўлиш. Шу сабаб муддатли ҳарбий хизматга муносиб топилганим орзуларимнинг илк қадами десам, хато бўлмайди. Айни дамда мен ва сафдошларим мослашув жараёнини ортда қолдириб, бурчимизни аъло даражада ўташга бел боғлаганмиз.

Оддий аскар Жасурбек Тошев болалигидан бобоси Қурбон ота каби иродали, синовларга тик боқадиган, ортга чекинмас инсон бўлишга ҳаракат қилгани аниқ. У ўқувчилик даврида спортнинг қўл жанги билан шуғулланиб, вилоят ва республика мусобақаларида юқори ўринларни қўлга киритгани ҳам фикримиз далилидир. Офицер бўлишни мақсад қилгани эса фидойилар сафида фидойи бўлишга жазм этганидир.

Истагимиз, фарзандларимиз нафақат улуғ аждодларга муносиб, балки ўзлари ҳам келажакда буюк ишларга қодир бўлсинки, авлодлари ҳақли равишда улар билан фахрлансин!

Зулфия ЮНУСОВА,
«Vatanparvar»

НАҲОТ ГУЛТОҶИ

СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРАФДОР ИМИЗ!

Ватанимиз тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш йўлида хизмат қилаётган ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзоларини ижтимоий ҳимоя қилиш борасида бир қатор эзгу ишлар амалга оширилмоқда. Зеро ҳарбий оилалар жамиятимизда катта нуфузга эга. Улар ватанпарвар оила тимсоли саналади. Уларнинг фарзандлари ҳам ота-онасига муносиб тарбия топиши, бошқаларга ўрнак бўлиши керак.

Юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва бағрикенгликни, миллатлараро тотувликни кўз қорачиғидек асраш, таҳликали

замонда доим ҳушёр, огоҳ ҳамда сезгир бўлиб яшаш, ёшларимизни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, уларнинг онги ва қалбини зарарли

таъсирлардан ҳимоялаш ҳозирги кунда долзарб ҳамда муҳим вазифага айланаётганлигини унутмаслигимиз лозим. Фарзандларимиз тарбияси давлат сиёсати даражасига кўтарилган юртимизда маънавий-маърифий ишларни кучайтириш, турли кўринишдаги хуружларнинг олдини олишга жиддий эътибор қаратиш ҳар бир ота-онанинг вазифаси ва ҳар биримизнинг бурчимиздир.

Жануби-ғарбий маҳсус ҳарбий округ қўмондонлиги томонидан «Ёшлар ойлиги»да ҳарбий оилаларда маънавий муҳитни қарор топтириш, соғлом турмуш тарзини кенг тарғиб этиш, ҳар томонлама замонавий ҳарбий оилани шакллантириш, ёш авлодни камолга етказиш, ёзги таътил даврини юксак савияда, мароқли ва унумли ўтказиш, шунинг билан бир қаторда болалар спортини ривожлантириш мақсадида турли маънавий-маърифий тадбирлар

амалга оширилмоқда. Жумладан, Жануби-ғарбий маҳсус ҳарбий округнинг барча ҳарбий қисм ва муассасаларида «Биз соғлом турмуш тарафдоримиз!» шиори остида ўтказилган «Отам, онам ва мен спортчи оиламиз!» спорт тадбирлари фикримиз далилидир. Тадбирларда ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари ҳамжихатликда беллашдилар. Таъкидлаш жоизки, ушбу спорт мусобақалари том маънода, оталар, оналар ва болалар байрамига айланиб, барчага кўтаринки кайфият ва қувонч бахш этди.

Бу каби тадбирлар ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзоларини оммавий равишда спортга жалб этишга ва улар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этишга хизмат қилади.

Зеро соғлом ҳарбий оила Қуролли Кучлар таянчидир.

Тамара МАМАНОВА

QUTLUG' SANA NISHONLANDI

Sharqiy harbiy okrug qo'shinlarida harbiy qismlarning tashkil etilgan kuniga bag'ishlangan tantanali tadbirlar o'tkazildi.

Qo'qon shahridagi harbiy qism tashkil etilgan kun munosabati bilan o'tkazilgan tadbirda mudofaa vazirining o'rinbosari polkovnik Qodirjon Tursunov, Sharqiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondonligi, Qo'qon shahri hokimi, mazkur harbiy qismda xizmat o'tagan va hozirgi kunda nafaqada bo'lgan faxriy harbiy xizmatchilar ishtirok etdi.

Tadbirda avvalida mudofaa vazirining harbiy xizmatchilarga yo'llagan tabrigi o'qib eshittirildi. Qutlug' sana munosabati bilan yurt posbonlarining kelgusi xizmat faoliyatiga ulkan zafarlar va ezgu tilaklar bildirildi. Shuningdek, jangovar va ma'naviy-ma'rifiy tayyorgarlik borasida, Mudofaa vazirligi hamda xalqaro miqyosdagi musobaqalarda yutuqlarga erishgan bir guruh harbiy

xizmatchilar navbatdagi harbiy unvon, qimmatbaho va esdalik sovg'alar bilan taqdirlandi.

Harbiy qismda qad rostlagan xotira maydonida tadbir ishtirokchilari tomonidan yurtimiz himoyasi yo'lida jonini fido qilgan mard o'g'lonlarga ehtirom ko'rsatilib, gulchambarlar qo'yildi.

Andijon va Namangan garnizonlaridagi harbiy qismlarda o'tkazilgan bayram tantanalarida ham harbiy qism harbiy xizmatchilari erishayotgan yutuqlar e'tirof etilib, shaxsiy tarkib munosib rag'batlantirildi.

Sharqiy harbiy okrug matbuot xizmati

ZAVOD XODIMLARI KO'RIK DAN O'TKAZILDI

Chirchiq shahridagi Zirhli texnikalarni ta'mirlash zavodi xodimlari Mudofaa vazirligi Markaziy harbiy klinik hospitali mutaxassislari tomonidan chuqurlashtirilgan tibbiy ko'rikdan o'tkazildi.

Unda shifokorlar tomonidan Qurolli Kuchlar xizmatchilarining salomatligi ko'zdan kechirilib, mehnat muhofazasi me'yorlari, texnika xavfsizligi qoidalariga qat'iy rioya qilish, kasb kasalliklarining oldini olish yuzasidan zarur tibbiy maslahat va tavsiyalar berildi.

Mudofaa vazirligi Markaziy harbiy klinik hospitali ambulator poliklinika markazi ichki kasalliklar bo'limi boshlig'i tibbiy xizmat podpolkovnigi Sobitjon Doniyorovning ta'kidlashicha, ikki kun davomida okulist, terapevt, lor, xirurg, nevroptolog, dermatovenerolog singari tor mutaxassislar zavod xodimlariga tibbiy xizmat ko'rsatishdi. Barcha xodimlardan

laboratoriya bo'limida qon tahlillari olinib, zamonaviy EKG, ultratovush apparatida tekshiruvdan o'tkazildi. Ayrim xodimlarga hospitalda davolanish uchun imtiyozli yo'llanma berishga qaror qilindi.

– Avval ancha olisga borib, tibbiy ko'rikdan o'tishga majbur bo'lar edik, – deydi Zirhli texnikalarni ta'mirlash zavodi kran operatori Luiza Ro'zbekova. – Shifokorlar kelib, bizga shunchalik g'amxo'rlik qilgan holda laborator tekshiruv natijalari asosida tibbiy maslahatlar berayotganidan minnatdormiz.

Dilshod RO'ZIQULOV,
"Vatanparvar"

"JASORAT MAKTABI" DA UCHRASHUV

Janubi-g'arbiy maxsus harbiy okrug Termiz garnizonida joylashgan harbiy qismlarning birida tashkil etilgan "Jasorat maktabi" da tarbiyalanayotgan yoshlar bilan uchrashuv o'tkazildi.

Ochiq va samimiy ruhda kechgan uchrashuvda yigitlar o'zlarini qiziqtirgan savollarga Termiz harbiy prokurori adliya polkovnigi Sherzod Mirzayevdan batafsil javob oldi. Tadbirda Qurolli Kuchlarimizda amalga oshirilayotgan islohotlar, milliy armiyamiz saflarini har tomonlama yetuk, jangovar shayligi yuqori, professional harbiy kadrlar bilan butlashga qaratilgan chora-tadbirlar yuzasidan ma'lumotlar berildi.

Umuman olganda, yoshlar mazkur o'quv yig'inida yaratilgan sharoit va imkoniyatlarga javoban yurt tinchligi hamda ravnaqi yo'lida daxldorligini oshirib, mashg'ulotlarni mukammal egallashga hamda mustaqil hayotga dadil qadam tashlashga o'rganyapti.

Shu kuni Termiz garnizonida joylashgan harbiy qismda "Milliy armiyamiz Yangi O'zbekistonning mustahkam qalqonidir!" shiori ostida ochiq eshiklar kuni bo'lib o'tdi. Unda Termiz shahrida joylashgan

umumta'lim maktablari hamda mahalla fuqarolar yig'inlaridagi yoshlar qamrab olindi. Dastlab yoshlar tantanali kutib olinib, ularga harbiy qism saf maydonida vatanparvarlik soati o'tildi. Kelajakda harbiy bo'lishni maqsad qilgan yoshlarga respublikamizdagi oliy harbiy bilim yurtlari haqida ma'lumotlar yetkazildi.

Shundan so'ng mehmonlar harbiy qismda yaratilgan sharoitlar, zamonaviy texnika va qurol-yarog'lar, harbiy qism tarix muzeyi va kutubxonasi faoliyati bilan yaqindan tanishdi. Kun davomida esa harbiy xizmatchilar va yoshlar ishtirokida sport o'yinlari hamda "Team-building" musobaqasi bo'lib o'tdi. Tadbirlarda faol ishtirok etgan bir guruh yoshlar qo'mondonlik tomonidan munosib taqdirlandi.

III darajali serjant
Akbar AHMEDOV
Termiz garnizoni

MUTAXASSISLIK SERTIFIKATLARI TOPSHIRILDI

Qoraqalpog'iston Respublikasi mudofaa ishlari boshqarmasi huzuridagi Chaqiriluvchilarni harbiy-texnik mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash markazida joriy yil hisobidan birinchi bitiruv marosimi bo'lib o'tdi.

Mazkur markazda belgilangan muddat davomida tahsil olgan 40 nafar yoshga harbiy-texnik mutaxassisligi bo'yicha sertifikatlar topshirildi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi mudofaa ishlari boshqarmasi huzuridagi Chaqiriluvchilarni harbiy-texnik mutaxassisliklar bo'yicha tayyorlash markazi o'z faoliyatini 2019-yildan boshlab bugungi kunga qadar 400 nafarga yaqin mutaxassisni Qurolli Kuchlar safiga yetkazib berdi.

Markaz armiya uchun "B" va "C" toifasidagi yengil va og'ir harbiy avtomobillarni boshqaradigan haydovchilar, dizelchi-elektrik va oshpazlarni yetishtiribgina qolmay, yoshlarni ma'naviy-axloqiy hamda harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalab keladi. Ushbu o'quv maskanida ta'lim olayotgan kursantlarning oziq-ovqat, kiyim-kechak va maishiy ta'minoti davlat byudjeti tomonidan qoplanadi. Har yili markaz 110 nafar qoraqalpog'istonlik yoshni kasbga o'qitadi hamda armiya saflariga ketish uchun tayyorlab beradi. O'qish muddati uch oy bo'lib, unda aniq, ijtimoiy-gumanitar,

texnik hamda boshqa fanlar bilan bir qatorda dastlabki harbiy tayyorgarlik ham o'qitiladi. Demakki, bu yerni tamomlagan yoshlar harbiy hayot tarziga anchagina ko'nikib, armiya saflariga yo'l olishadi.

Markazda tahsil olish uchun nomzodlar tuman, shahar mudofaa ishlari boshqarmasiga murojaat etishi hamda belgilangan saralash bosqichlaridan o'tishi kerak bo'ladi. Eng sara yigitlar ushbu ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilinadi.

Bitiruv marosimida harbiy xizmatchilar hamda bitiruvchilarning yaqinlari ishtirok etdi. Marosimda harbiy xizmatga qadar tayyorlov kurslarini o'tagan hamda mutaxassislikka ega bo'lgan yoshlarga tegishli sertifikatlar tantanali tarzda topshirildi. Nukus garnizoni harbiy orkestri, harbiy qism faxriy qorovul vzvodi hamda markaz bitiruvchilari tomonidan tayyorlangan ko'rgazmali chiqishlar barchaga bayramona kayfiyat bag'ishladi.

Shimoli-g'arbiy harbiy okrug matbuot xizmati

ВАТАН ТАҚДИРИГА ДАХЛДОРЛИК ҲИССИ

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Сайлов жараёни сайлов кампаниясини эълон қилиш, сайлов комиссияларини тузиш, номзодлар кўрсатиш, уларни рўйхатга олиш ва сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказиш билан боғлиқ бир қатор босқичлардан иборат бўлиб, уларнинг мазмун-моҳиятини тўғри англаш муҳим аҳамиятга эга. Мазкур рукн остида берилаётган мақолалар сайлов билан боғлиқ масалаларни осон ва асослантирилган тарзда тушунишингизга ёрдам беради, деган умиддамиз.

ОВОЗ БЕРИШ БОШЛАНГАНИНИ ЭЪЛОН ҚИЛИШ

Участка сайлов комиссиясининг раиси овоз бериш бошланганлигини эълон қилади.

Стационар ва кўчма сайлов қутилари, пластмасса пломбаларнинг тайёрлигини текширади.

Участка сайлов комиссияси раиси комиссия аъзолари ҳозирлигида сайлов қутиларининг бўшлигини текширади ва уларни бир маротаба ишлатиладиган пластмасса пломбалар билан пломбалайди.

Участка сайлов комиссияси раиси, раис ўринбосари ёки котиби томонидан овоз бериш бошланганлиги ҳақида алоқа воситалари орқали округ сайлов комиссиясига хабар берилади.

Сайловчиларга тақдим этилган сайлов бюллетенлари сонининг ҳисоби ҳар соатда юритиб борилади.

Участка сайлов комиссияси раиси овоз беришни ташкил этиш ва ўтказишни мувофиқлаштириб боради ҳамда назорат қилади, зарурат бўлганда комиссия аъзоларига ёрдам кўрсатади, улар вақтинчалик йўқ бўлган ҳолларда уларни бошқа аъзолар билан алмаштиради.

Участка сайлов комиссияси участкадаги рўйхат бўйича овоз беришда иштирок этувчи ҳар бир сайловчига бир донадан ортиқ сайлов бюллетени берилмаслигини таъминлайди. Ортиқча сайлов бюллетени беришга йўл қўйилмайди. Бузиб қўйилган сайлов бюллетени сайловчининг илтимосига кўра, янгисига алмаштириб берилганлиги бундан мустасно.

Участка сайлов комиссияси раиси ёки ўринбосари ёхуд аъзоси сайловчиларнинг сайлов бюллетенини сайлов қутисига ташлашини назорат қилиб боради. Башарти **сайловчи бюллетенини қутига ташламай ўзи билан олиб кетмоқчи бўлса, уни албатта, қутига ташлаш зарурлигини тушунтиради** ва қутига ташлагандан сўнгина бинони тарк этишини таъминлайди. Шунингдек, сайловчи ўрнига у билан ҳамроҳлик қилиб бирга келган сайлов ёшига етмаган фарзанди томони-

дан сайлов бюллетенини қутига ташлашига йўл қўйилмайди.

САЙЛОВ УЧАСТКАСИДА САЙЛОВЧИЛАРНИНГ ЭРКИН ВА ЯШИРИН ОВОЗ БЕРИШНИ ТАЪМИНЛАШ

Овоз бериш сайлов куни соат 8:00 дан 20:00 гача ўтказилади.

Овоз бериш биносига келгач, сайловчи участка сайлов комиссияси аъзосига **ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни кўрсатади** (паспорт, ID-карта, ҳарбий гувоҳнома, янги намунадаги миллий ҳайдовчилик гувоҳномаси, фуқаролик паспортини йўқотган фуқароларга ички ишлар органлари томонидан берилган вақтинчалик маълумотнома, жазони ўтаб бўлганлик ёки жазодан озод қилинганлик тўғрисидаги маълумотнома) ҳамда **сайловчилар рўйхатига имзо қўяди**. Шундан кейин **унга сайлов бюллетени берилади**.

Сайлов бюллетенини мустақил равишда тўлдириш имкониятига эга бўлмаган сайловчи ўз хоҳишига кўра, яширин овоз бериш кабинетига ёки хонасига бошқа шахсни таклиф қилишга ҳақли, бундан сайлов комиссияси таркибига кирадиган шахслар, кузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари мустасно.

Сайловчи ўзи ёқлаб овоз бераётган номзоднинг фамилияси рўпарасига, ўнг томонда жойлашган бўш квадратга «+» ёки «√» ёхуд «х» белгисини қўяди.

Овоз берувчи тўлдирилган сайлов бюллетенини сайлов қутисига ташлайди.

Бузиб қўйилган сайлов бюллетени сайловчининг илтимосига кўра, янгисига алмаштирилиши мумкин. Бузиб қўйилган сайлов бюллетенлари ҳисобга олиниши, овозларни санаб чиқиш жараёнида бекор қилиниши (**юқори чап бурчагини кесиш ёки сайлов бюллетенининг орқа томонига тегишли белги қўйиш йўли билан**) ва алоҳида сақланиши лозим.

Овоз бериш вақтида участка сайлов комиссияси биносида ҳозир бўлишга рухсат этилган шахслардан ташқари бошқа

шахсларнинг бўлишига рухсат этилмайди.

Бинода ушбу зарур тартибни сақлаб туриш масъулияти участка сайлов комиссиясининг зиммасида бўлади.

Участка сайлов комиссияси биносида ҳозир бўлишга рухсат этилган шахслар (**сайловчилардан ташқари**) тегишли комиссиялар томонидан берилган мақомини тасдиқловчи **мандат (гувоҳномаси)ни бошқаларга кўринадиган ҳолда таққан бўлишлари шарт.**

Участка сайлов комиссияси овоз бериб бўлган сайловчини бинодан чиқариб юбориш чораларини кўради.

Участка сайлов комиссияси раиси овоз бериш биносида тинчлик сақланиши ва тартибга риоя қилинишини таъминлаш, овоз бериш ва уларни санаб чиқишда ноқонуний тўсқинликлар вужудга келганида ички ишлар органи ёки Миллий гвардия ходимларига мурожаат қилиши мумкин. Бунда ички ишлар органи ёки Миллий гвардия ходимлари зудлик билан воқеа жойига етиб келишлари лозим.

САЙЛОВЧИЛАРНИНГ ТУРГАН ЖОЙИДА ОВОЗ БЕРИШНИ ТАЪМИНЛАШ

Айрим сайловчилар **соғлигининг ҳолатига ёки бошқа сабабларга кўра, овоз бериш биносига кела олмаган ҳолларда**, тегишли участка сайлов комиссияси овоз беришни ушбу сайловчиларнинг **сайлов куни ёки сайлов кунига қадар қилган ёзма ёки оғзаки илтимосига биноан, улар турган жойда ташкил этади.**

Бунда участка сайлов комиссияси аъзоси **мурожаатлар қайдлов дафтарида сайловчининг фамилияси, исми, отасининг исми, яшаш жойи, мурожаат қилинган вақт ҳақида тегишли ёзув киритади** ва ушбу маълумотлар участка сайлов комиссияси аъзосининг имзоси билан тасдиқланади.

Участка сайлов комиссияси томонидан сайловчи турган жойда овоз беришни ташкил этиш сайлов кунидаги иш ҳажми ва вазиятдан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Участка сайлов комиссиясининг **камида икки нафар аъзоси кўчма сайлов қутиси билан сайловчининг турган жойига юборилади, улар сайловчининг хоҳиш-иродаси сир сақланишига риоя этилган ҳолда**, овоз бериш амалга оширилишини таъминлайди. Бунда кузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозир бўлиши мумкин.

Участка сайлов комиссияси аъзоси бошқа шахс учун овоз бермоқчи бўлган сайловчига сайлов бюллетенини бериши тақиқланади.

Участка сайлов комиссияси раиси ёки раис ўринбосари соат 20:00 да **овоз бериш туганганлигини** комиссиянинг барча аъзолари, кузатувчилар ва оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозирлигида эълон қилади.

Сайлов участкаси биносида ҳозир бўлган сайловчиларга овоз бериш учун имконият берилади (агар сайловчилар бор бўлса).

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузурда, ҳарбий қисмларда, санаторийларда, дам олиш уйларида, касалхоналар ва бошқа стационар даволаш муассасаларида, олис ва бориш қийин бўлган ҳудудлардаги фуқаролар турган жойларда, қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган сайлов участкаларида рўйхатга киритилган барча фуқаролар овоз бериб бўлган бўлса, участка сайлов комиссияси овоз бериш туганганлигини исталган вақтда эълон қилиши мумкин.

Сайловчиларнинг овозларини санаб чиқиш участка сайлов комиссияси аъзолари томонидан сайлов қутиларида мавжуд бўлган сайлов бюллетенлари бўйича амалга оширилади. Сайловчиларнинг овозларини санаб чиқиш фақатгина овоз бериш биносида ўтказилади.

**Мудофаа вазирлиги
 Тарбиявий ва мафкуравий
 ишлар бош бошқармаси**

ОЗОДЛИК ФРОНТИДАГИ ЖАДИДЛАР

Жадидлар. Бу сўз ҳар қандай миллат фидойиси қалбини бир сескантириши табиий. Чунки бу улуг мақомга сазовор бўлган қаҳрамонларнинг аксари ўзининг аччиқ қисматини қаҳрамонларча қарши олган. Чўлпон, Фитрат, Абдулла Қодирий бошчилигидаги ўнлаб маърифатпарварларнинг фаолияти бизга қанчалик аён бўлса, бу фронтда ном-нишонсиз жанг қилган яна юзлаб эрк ошиқлари бор эдики, уларнинг номи кўпчиликка номаълумлигича қолиб келаётган эди.

Ўтган йиллар давомида бир неча маротаба ўтказилган очик суд мажлисида аёвсиз жангларда иштирок этиб, қатағон қилинган яна юзлаб ватандошимизга нисбатан оқлов ҳукми эълон қилинди.

Ишларни қайта кўриш жараёнида юртдошларимизга қўлланган аксар айбловлар ҳеч бир исботсиз бўлишига қарамай, тоталитар тузум жазо органлари томонидан ноҳақ ҳукмлар чиқарилгани аниқланди. Уларнинг аксари йирик диний уламолар, билимдон қозилар, таниқли савдогарлар, ҳоким ва беклар, турли даражадаги ҳарбий мулозимлардан иборат эди. Хўш, бу инсонларнинг шўро мамлақати олдидаги асл айби нима? Ҳа, уларнинг бор-йўқ айби ўз Ватанини, дини ва миллатини севгани, давлати олдидаги бурчига, қасамёдига содиқлиги, аждоқлари томонидан асрлар давомида кўз қорачиғидек асраб келинган қадриятларга нисбатан большевикларнинг варварларча муносабати эди. Қуйида шараф билан оқланган фидойи миллатдошларимизнинг айримлари фаолияти ҳақида ҳикоя қиламиз.

**НОСИРБЕК ТЎҚСАБО
 АБДУРАХИМОВ**

Носирбек 1890 йил Бухоро шаҳрининг Оқмачит гузарига Занданада амлакдори, аввал Кавали ҳудуди ҳокими бўлган Абдурахимбий хонадонидан дунёга келган. Эски мактаб ва мадраса таълимини олгач, Носирбек амир қўшинида қоровулбеги лавозимида иш бошлайди. 1913 йил отасининг вафотидан сўнг мирохўр унвони билан амир саройига хизматга олинади. 1916 йил тўқсабо (полковник) лавозимида Бухоро шаҳар мудофааси бўлимида хизмат қилади. 1918 йил Колесов ҳужуми, 1920 йил августда қизил армияга қарши жангларда ўз йигитлари билан мардонавор кураш олиб борди. Бироқ душманнинг замонавий қуролларига қарши амир қўшини дош бера олмади. Натижада амир

додҳолари махфий тарзда бир гуруҳ ҳарбийларга амирни беэён жанг майдонидан олиб, Шарқий Бухорога элтишни, қолган қўшинга эса вақтдан ютиш учун душманни чалғитиш ва мудофаа жангларини олиб боришни, буюради.

Носир тўқсабо Абдурахимов мана шу лашкар таркибида амирни соғ омон Душанбе шаҳрига, ундан сўнг Афғонистон ҳудудигача олиб борадилар. Бироқ афғон ҳукумати большевиклар билан келишган ҳолда, аввалги ҳарбий ёрдам ваъдасини бажаришдан воз кечади. Аксинча, фақат амирнинг ўзининг саломатлигини кафолатлаб, унинг атрофидаги ҳарбий мулозимларини зудлик билан Афғонистон ҳудудини тарк этишларини талаб қила бошлайди. Бухоро давлатига содиқ ҳарбийлар амирни шундай ҳолда ташлаб кетиш хавфи эканлигини аниқлаб, атроф қишлоқларга турли номлар билан тарқалиб, кўним топишга ва керакли пайтда амир ҳимоясига чиқишга қарор қиладилар. Мазкур шароитда Носирбек тўқсабо Қобулдаги Растаг бозорига ўрнашиб, савдо ишлари билан шуғуллана бошлайди. Афғон ҳукумати амир Олимхоннинг ҳарбий мулозимларига нисбатан сиқувни кундан кунга ошириб боради. Уларни тутган заҳоти отиб ташлашгача бориб етдилар. Шундай пайтда амир Олимхон ўзининг ортидан келган барча ҳарбийларининг қасамёдини бекор қилиб, ким қаерни танласа кетаверсин деб қарор чиқаради.

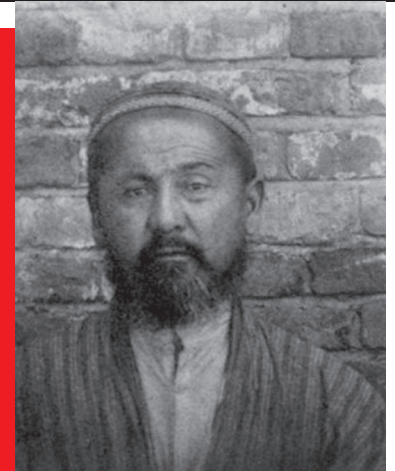
Шундай бир шароитда Носирбек тўқсабо Дониёрбек, Абдуҷабборбек тўқсаболар билан маслаҳатлашиб, БХР ҳукуматининг умумий афв тўғрисидаги қарорига ишониб, 1923 йил Ватанга қайтишга қарор қиладилар. Файзулла Хўжаев ҳукумати дастлаб уларнинг маълум мулкларини қайтариб ҳам беради. Бироқ Бухоро ҳукуматининг обрўсини тўқиб, ўзининг мавқеъини оширишни истаган большевик ҳарбийлар уларнинг барчасини жисмонан йўқ қилишга киришди. Турли баҳоналар остида қамоққа олишни бошлаб юбордилар.

Носирбек тўқсабо Абдурахимов 1925 йил 14 апрелда аксилинқилобий фаолиятда айбланиб, қамоққа олинади. Қарийиб беш ойдан ортиқ давом этган жисмоний қийноқ ва таҳқирлар остида ўтган терговлар вақтида Носирбек ўзига қўйилган айбловларнинг бирортасини тан олмади. Шунга қарамай 1925 йил 4 сентябрь куни унга

ЎзССР ЖКнинг 61, 67, 69-моддаларини қўллаб, 3 йилга даҳшатли Саловец лагерига сургунга ҳукм қилинди. Носирбек тўқсабо Абдурахимов 3 йил умрини Соловқада, яна 3 йилини Кустанадаги шўроларнинг машъум қийноқхоналарида ўтказди. У фақат 1934 йилга келибгина она шаҳри Бухорога қайтиб келишга муваффақ бўлди.

Носирбек Абдурахимов бир муддат соғлиғини тиклаб олгач, Бухородаги «Ўзбекистон» меҳмонхонасига қоровул бўлиб ишга кириди. Шу меҳмонхонада супурувчи бўлган Зайнаб Магомедова исмли аёлга уйланиб, унинг 7 ёшли қизига ота бўлиб, пешонасини силайди. Аммо гузарком, колхозчи кўринишидаги мальён НКВД хуфялари унинг ортидан бир зум қолмади. Унинг ҳар бир сўзи, кўз қарши ҳақида керакли идораларга тинмай етказиб туришди. Бу чақувларга ишонадиган бўлсак, Носирбек Абдурахимов 1937 йил май ойида «Колхоз бозори» олдидаги чойхонада «... мана, йўқсиллар инқилоби натижасида нима ўзгарди, унга ишонган йўқсилларнингнинг ҳаммаси бир-бир очидан ўляпти, шуми коммунизмларинг» деган, сентябрь ойида эса «...советларинг Бухорои Шарифда на жой номларида, на бошқарувда ўзбек тилини умуман қолдирмаяпти-ку», деган эмиш. Албатта, у киши шунчалик азоб-уқубат тортганига қарамай, бу сўзларни айтган бўлиши ҳам мумкин. Чунки бир замонлар амирликнинг масъул амалдорларидан бўлган, «Ёш бухороликлар» партиясининг миллат, халқ равнақи йўлидаги соф орзуларини қўллаб-қувватлаган Носирбек Ватанда кечаётган бу тубанликларга асло бефарқ қараб тура олмас эди. Лекин унинг ишончига кириб, сўнг уни оқизмай-томизмай шўро идораларига етказиб турган мальёнларнинг асл мақсадию маънавий қиёфаси қандай бўлганлигини ҳеч қачон тушуна олмасам керак.

Абдурахимов Носирбек 1937 йил 15 ноябрь куни Бухоро шаҳри, гузари Мирзо Мустафо 179-ўйдан яна қамоққа олинади. Ишдаги 24 ноябрь санаси билан тўлдирилган ягона сўроқ баённомасида Носирбек ўзига нисбатан айтилаётган барча айбловларни қуруқ тухмат эканлигини ёзиб имзолайди. Бироқ 1937 йил 25 ноябрь куни айблов ҳулосасида Носирбек Абдурахимов «советлар бизни алдади, ҳаттоки конституциясида ҳам диний эркинлик йўқ-ку», деб ёзилади. 1937 йил 28 ноябрь куни ЎзССР ИИХК ҳузуридаги машъум «учлик» йиғини унга ЎзССР ЖКнинг 66-моддаси (аксилинқилобий тарғибот)ни қўллаб, 10 йилга меҳнат тuzатиш лагерига (МТЛ) ҳукм қилади. Афсуски, Носирбек Абдурахимовнинг кейинги тақдири ҳамон бизга номаълум.

**РАҲМАТУЛЛОХЎЖА
 ДОДҲО НИЗОМИДДИН
 ҚУШБЕГИ ЎҒЛИ
 (1873—1927)**

Раҳматуллохўжа 30 йил давомида амир саройида дастлаб амир котиби, Зиёвуддин беги, сўнг Бухоро амири Қушбегиси лавозимларида ишлаган Низомиддинхўжа хонадонидан дунёга келган. Раҳматуллохўжа 12 ёшигача мактабда, сўнг мадрасада таҳсил олган. Сўнг тўқсабо унвонини олиб, амир саройига хизматга кириди. 1918 йил амир Олимхон унга додхо (генерал) унвонини бериб, Нуратога бекликка тайинлайди. Раҳматуллохўжа додхо 2 йил Нуратога бўлиб, солиқ ишларига ҳам масъул бўлади. 1920 йил ёзида мамлакатга большевиклар ҳужуми туфайли урушга тайёрланиш ҳақида махфий буйруқ олади. У ҳудуддаги ботир йигитлардан аскар жамлаб, шай бўлиб ҳукми кутиб турди. Бироқ амирликнинг режаси ўхшамади. Бухородаги амир қўшини замонавий қуроллар билан қуролланган қизил армиянинг биринчи зарбасидаёқ мағлубиятга учради. Шу куннинг ўзида Нуратога уруш тугади, Амир қочиб кетди, деган хабар келади. Раҳматуллохўжа Низомиддин Қушбеги ўғли қўшинини тарқатиб, ўзи Карманага, ундан Бухорога келади.

Ўн беш кун давомида вазиятни кузатиб, БХР ҳукумати раҳбари Файзулла Хўжаевга алоқага чиқади. Файзулла Хўжаев уни Бухоро шаҳрининг Эски шаҳар ижрокўмига ишга олади. Кўп ўтмай Раҳматуллохўжа БухЧК томонидан қамоққа олиниб, 7 ой давомида ҳибсда сақланади. Шундан сўнг Бухоро ҳукумати вакилларининг аралашуви билан қамоқдан озод қилинади ва 1922 йилгача Бухоро шаҳрида, сўнг эса Қарши шаҳрига ушр комиссиясига бошлиқ этиб юборилади. Орадан бир ярим ойча ўтиб, унинг ишдан олинганини

айтишади. Раҳматуллоҳўжа ўз хўжалигида деҳқончилик билан кун кечира бошлайди. Бироқ 1925 йил апрелда Раҳматуллоҳўжа Низомиддин ўғли ҳам аксилинқилобий фаолиятда айбланиб, қамоққа олинади. Раҳматуллоҳўжа додхо 1925 йил 4 сентябрда ОГПУ қарори билан 3 йилга Соловец оролидаги концлагерга ҳукм этилади. У 1927 йил 14 июнь куни даҳшатли қийноқлар ортидан шу ерда ҳалок бўлди.

**МИРЗО ФАРМОНКУЛ
ДОДХО БЕРДИМУРОДБЕК
МИРОХЎР ЎҒЛИ
(1868)**

Мирзо Фармонкул додхо Бердимуродбек Мирохўр ўғли 1868 йил Хатирчи шаҳрида дунёга келган. Мирзо Фармонкул мадраса таҳилини тугатгач, аввал Хатирчи беги Насруллобекка котиб, сўнг амлоқдор бўлиб ишлаган. 1901 йил Насруллобек тавсияси билан қоровулбеги лавозимида (поручик) амирнинг хизматида олинади. Мирзо Фармонкул отасининг вафотидан сўнг мирохўр, 1917–1920 йилларда додхо даражасига кўтарилади. 1920 йил август ойида қизил армия билан жангда Мирзо Фармонкул додхо қўшини шахсан амир ўрдаси ҳимоясига масъул этилган эди. У амирни Ғиждувонгача ҳимоя қилиб боради. Шундан сўнг додхолар қизил армияга бас келиб бўлмаслигини англагач, амирни яширин тарзда Шарқий Бухорога чиқариб юборишга қарор қиладилар.

Муҳаммад Аминбек додхо Остонақулибек ўғли амирнинг ҳашаматли ўрдаси билан секин-секин Арк томонга чекина бошлайди. Мирзо Фармонкул додхо қўшини эса ҳар тарафдан келган ёрдам кучлари билан душманни чалғитиш мақсадида гоҳ шиддатли ҳужумга ўтар, гоҳ турли томонга тарқалиб, Хатирчи томонга чекина бошлайди. Амирни тириклай тутушга ишонган большевиклар Мирзо Фармонкул додхони таъқибга асосий қўшинини йўналтиради. Душманнинг тузоқдалигини ва амирнинг анча узоқлашганини сезган Мирзо Фармонкул додхо қўшинига зудлик билан ҳар тарафга яширинишга ва кейинроқ Амир ортидан Душанбега етиб боришга буйруқ беради.

Мирзо Фармонкул додхо 40 кун ўтиб, энг яқин одамлари билан Амирнинг олдига етиб боради. Тезда Амир Олимхоннинг Душанбеда узоқ тура олмаслиги маълум бўлди. Боиси бу ерда на катта қўшин учун озуқа, на бир мудофаа иншоотлари мавжуд эмасди. Қизил армиянинг чегарани ҳар жиҳатдан мустаҳкамлаётганлиги маълум бўлгач, Амир Олимхон афғон Амири Омонуллохондан вақтинчалик бошпана сўрашга мажбур бўлади. Мазкур илтимоснома хатни

Омонуллохонга етказиш ҳам Мирзо Фармонкул додхога топширилади. У музокаралар давомида Амир хавфсизлиги таъминланадиган бўлса, ёнидаги ҳарбийлар билан Афғонистонни тарк этишга сўз беради. Шундан сўнг Амир Олимхон яқин инсонлари билан афғон заминига ўтишга тайёргарлик кўра бошлайди. Мирзо Фармонкул додхо эса амирнинг шахсан руҳсати билан Ватанга қайтиб келади.

Фармонкул додхо Бухорога келган вақтда ЧК томонидан қўлга олиниб, 10 кун давомида тергов қилинади. Сўнг БХР ҳукумати томонидан Ер ишлари нозирлигида котиб лавозимида тайинланади. Бироқ ЧКнинг маълум ишончсизликлари туфайли бу ишни ташлаб, 1921 йилдан Хатирчига қайтиб, деҳқончилик билан машғул бўлади. 1922 йил БХР ҳукумати яна ишга чақириб, Каттақўрғонга амлоқдор этиб тайинлайди. 1924 йилгача шу лавозимда ишлаб, кейин Хатирчи қозисига котиб бўлади.

1925 йил 22 апрель куни Мирзо Фармонкул Бердимурод ўғли Хатирчининг Каттачек қишлоғида қамоққа олинди. Унинг ортидан турмуш ўртоғи Хадичахон, қизи Робия, ўғиллари Барот, Абдурахим, Аллақуллар қақшаб қолдилар. Фармонкул додхо терговда ҳеч бир нарсани яширмади, ўзининг Амир Олимхоннинг додхоси бўлганини ва шу туфайли уни жон-тани билан ҳимоя қилганини, афғон Амири Омонуллохон билан алоқаларда иштирок этганини, фақат унинг розилигидан сўнггина Бухорога қайтиб келганини таъкидлайди. 1925 йил 4 сентябрь куни Мирзо Фармонкул Бердимурод ўғли ОГПУ йиғини томонидан 3 йилга Сибирга сургун қилинди. 1928 йил 20 апрель куни эса ҳеч бир асосиз уни яна 3 йилга Ўрта Осиё лагерларига кўчиришга буюрилди...

**МУҲАММАД АМИНБЕК
ДОДХО ОСТАНАҚУЛ
ҚУШБЕГИ ЎҒЛИ
(1886)**

Муҳаммад Аминбек 1886 йил Бухоро шаҳрида Остонақул Қушбеги хонадонидан дунёга келган. Муҳаммад Аминбек 12 ёшгача отасининг қарамоғида мактабда ўқийди. Сўнг мадрасага кириб, 16–17 ёшларида аллақачон закотчи лавозимида иш бошлаган эди. 1906 йил тўқсабо унвони билан Нуротага йўлланади, 1909 йил бий унвонини олиб, Зиявуддин беклигига амлоқдор этиб тайинланади. 1915 йил додхо унвонини олиб, Зиёвуддинда бош амлоқдор бўлади. Муҳаммад Аминбек Остонақул Қушбеги ўғли 1920 йил воқеаларида Ғиждувонга чекиниб, сўнг унинг ўрдаси билан амирсиз Аркка чекинган эди. Шундан сўнг бутун қўшини билан Қизил армияга таслим бўлади. Ўрдада Амир Олимхоннинг йўқлигини кўрган

большевик қўмондонлари жазавага тушади. Муҳаммад Аминбек, отаси Остонақул Қушбеги барча-барчаси ЧК томонидан қамоққа олиниб, икки-уч ой давомида қийноқли терговларга тортилади. 1921 йил июнда қутулгач, Остонақул Қушбеги БХР ҳукумати солиқ қўмитаси раиси ўринбосари, Муҳаммад Аминбек эса БХР ҳукумати ушр комиссиясига кассир бўлиб хизматга олинади. Улар 1923 йилгача масъул лавозимларда ишлаб, битта қарор билан аксар собиқ амир даври амалдорлари ишдан олинади.

1925 йил 13 апрель куни Хатирчи тумани солиқ бошқармасида ишлаб турган Муҳаммад Аминбек ҳам қамоққа олинди. 1925 йил 4 сентябрь куни ОГПУ ҳайъати қарори билан 3 йилга Соловец оролидаги концлагерга ҳукм қилинди.

**АБДУРАҲИМОВ
БУРҲОНБЕК
ҚАРОВУЛБЕГИ**

Бурҳонбек 1904 йил Бухоро шаҳрининг Мирдўстим гузаридан Абдурахим тўқсабо хонадонидан дунёга келган. 1907 йил отаси вафотидан сўнг Бурҳонбек акаси Содиқбек мирохўр Абдурахимов қарамоғида улғаяди. Дастлаб жадид мактабида, сўнг мадрасада таҳсил олади. Мадраса таҳсилнинг тўртинчи ойида амир саройига қаровулбеги унвони билан хизматга олинади. 1920 йил охирида Бурҳонбек Абдурахимов амир соқчилари сафида Душанбега, ундан Афғонистонга ўтиб кетади. Бироқ Қобул шаҳрида амирнинг ҳарбий амалдорлари билан ҳибсга олиниб, 8 ойга қамоққа ҳукм этилади. Орадан 3 ой ўтиб, Абдурахим Юсуфзода раҳбарлигидаги БХР ҳукуматининг делегацияси келади. У афғон ҳукумати билан музокара ўтказиб, барчага умумий афв эълон қилинганлигининг хабарини етказди.

Бурҳонбек Абдурахимов жами 22 нафар бухороликлар А. Юсуфзода билан Ватанга қайтадилар. Йўлда Бурҳонбекнинг ёшлигидан фойдаланган ЧК ходимлари гўёки Ф. Хўжаев тавсияси асосида деб уни алдаб, ўзларига хизматга ёллайдилар. У Бухорога келгач, манифактура савдоси билан шуғулланиб, мавжуд ҳолатлар тўғрисида ЧКга ахборот бериб турар эди. Бир гал Юсуфзода билан учрашганда ўзининг Файзулла Хўжаев тавсияси билан ЧКга ишлаётганини айтади. Юсуфзода уни ЧК алдаганлигини англаб, уларнинг олдига қайтиб яқинлашмаслигини тайинлайди. Юсуфзода уни Бухоро шаҳар шўросига ишга йўллаб, Бурҳонбек вақф бўлимида ишлай бошлайди. Орадан икки ой ўтиб, ЧК тазйиқи

билан Мусоҳўжаев уни ишдан ҳайдаб юборади. Бурҳонбек Абдурахимов шундан сўнг ишсиз қолиб, дўппи тикиб тирикчилик қилар эди. Бурҳонбек Абдурахимов 1923 йил Афғонистондан акаси Содиқбек мирохўр Абдурахимовдан хат олади. У вазиятни англаб, хатни очмасдан тўғри ГПУга элтиб беради. Унда акаси Бурҳонбекни хиёнатда айблаб сўккан эди. Бироқ ГПУ ходими Семеев бу хатга ишонмасдан, бошқа хатлар қани, дейди. Сўнг унинг уйида тинтув ўтказиб, жуда кўп ёзишмаларни топган эдилар.

Бурҳонбек Абдурахимов 1925 йил 15 апрель куни қамоққа олинди. 1925 йил 4 сентябрда Бурҳонбек қоровулбеги Абдурахимов ГПУга ёллангани ҳолда унга ишламай қўйган деб, ЎзССР ЖКнинг 61, 67, 69-моддалари билан 3 йилга Соловец концлагерига ҳукм чиқарилди.

**САИДБЕК ДОДХО
ҚОБИЛБЕК ЎҒЛИ**

Саидбек додхо Қобилбек ўғли 1848 йил Бухоро шаҳрининг Дурмон гузаридан туғилган. Унинг отаси Бухоро амири Қушбегисининг хизматида бўлган. Саидбек 20 ёшгача мактаб ва мадраса таълимини олиб, айна пайтда чой савдоси билан машғул бўлади. Саидбек Қобилбек ўғли 1868 йилдан ҳарбий хизматга олиниб, 7 йил давомида қоровулбеги, сўнг мирохўр, тўқсабо унвонларини олади. Шундан сўнг амир саройига хизматга кириб, 8 йил амир Абдулаҳадхоннинг, сўнг амир Олимхоннинг хизматида бўлди. Саидбек додхо Қобилбек ўғли 1913 йилдан Вобкентда бош амлоқдор, 1915 йилдан додхо унвонини олиб, Китоб вилоятига ҳоким лавозимида тайинланади.

Саидбек додхо Қобилбек ўғли 1917 йилдан Бухорода яшаган. У Бухоронинг кекса тажрибали амалдорларидан бўлиб, аҳоли орасида ҳам жуда катта обрў-эътиборга эга инсон эди. Гарчи қизил армиянинг Бухоро ишғоли вақтида кўз огриғи туфайли иштирок этмаган бўлсада, 1921 йил ЧК томонидан қамоққа олиниб, 17 кунлик терговдан сўнг қўйиб юборилган. Саидбек додхо Қобилбек ўғли 1925 йил апрелда яна қамоққа олинди. Унинг фарзандлари Ниёзбек (22 ёш) ва Ҳасанбек (16 ёш)лар ҳам сўроққа тортилади. Саидбек додхо Қобилбек ўғли 1925 йил 4 сентябрь куни 3 йилга Сибирга сургун қилинди...

**Тарих фанлари бўйича
фалсафа доктори
Баҳром ИРЗОЕВ билан
ҳамкорликда тайёрланди.**

Ёз оёқлаб қолгани учун бу ерда дам олувчилар деярли йўқ эди. Қуюқ дарахтлар остидаги сўрилар ҳам бўм-бўш. Тоғ бағридан чиққан чашма бир неча ариқчаларга бўлиб, тараб юборилган, сувнинг қувноқ саси қулоқларга хуш ёқиб, ҳар томондан эшитилади. Чашмадан юз метрлар узоқда бир жуфт олма дарахти ҳосили мўллигидан елкама-елка турган қариялар каби бош эгиб турарди. Олмалар офтоб нурида ялтирар, ерга ҳам бисёр тўкилганди. Улардан ҳам юқорида тоғ маҳобат билан кўкрак керган.

Спорт кийимдаги беш-олти чоғли эркак машиналардан тушиб, айнан чашма ҳар томонга тараладиган жойдаги сўрига келиб, жойлашдилар. Аввалдан айтиб қўйилган шекилли, сўридаги хонтахта усти тузалиб, усти юпка оппоқ мато билан ўраб қўйилганди. Сўрига энг аввал чакка сочларига билинар-билимас оқ оралаган эркак чиқди. Бошқалари ҳурмат билан унинг жойлашишини кутдилар, сўнг бирин-сирин ўзлари ҳам ўзаро илтифот кўрсатиб, ёшларига қараб жойлашди.

Ҳали дастурхон очишга улгурмасларидан энгил қадамларда патнисда чинни косаларга тўлдирилган айрон билан қизил дуррачали ёшгина қиз пайдо бўлди. Икки ўрим сочини фартугига қистириб олган қиз уйига келган азиз меҳмонларини қаршилагандек, жилмайиб саломлашар экан, деди:

– Хуш келибсиз, айрон ошпазимиз ҳисобидан, сизларга сийлов, муздеккина, тоғ гиёҳлари қўшилган, иссиқ кунда жоннинг роҳати...

Қалдирғочдек вижирлаб ҳаммага бир-бир айрон узатаётган қизни тўрда ўтирган эркак тўхтатди:

– Синглим, сизга ҳам, ошпаз акага ҳам катта раҳмат, аммо бу ерда йигитлар йўқми? Патнисда бунча нарсалар билан зиналардан тушиб-чиқиш сизга оғирлик қилди-ку?

– Арзимаиди, катта ака, мен отамга ёрдамлашиб ўрганиб қолганман, ҳеч оғирлик қилмайди, хавотир олманг!

– Аммо бизга, акаларингизга сиздек нозик-ниҳол қизчанинг хизмат қилиши оғир ботади-да.

– Рааҳмат, – қиз бир текис дурдек тишларини кўрсатиб, мамнун, миннатдор жилмайди, – ҳозир акам ҳам етиб келади, овқат айтган вақтингизда тайёр бўлади, сизлар яхши дам олсангиз, бу ердан хурсанд кетсангиз, шунинг ўзи етарли бизга.

Қиз қандай тез пайдо бўлган бўлса, шундай тезликда изига қайтди. Эркак ёнидагиларнинг бир-бирларига қараб тарадудда турганларини сезиб, кулимсиради.

– Катта иш қилдингиз, бугун мумкин, фақат меъёрида бўлсин, Назарбек, – дея ёнидаги эркакка юзланди, – сиз косагулликни қойиллатасиз, термалар айтиб. Бошламасига Отажон Худойшукуровнинг «Эсар Жайхун шамоллари»дан парча эштайлик.

– Фарҳод Янгибоевич, таклифим бор, – деди Назарбек бошлиғига қараб, узр оҳангида, – «Ҳофиз» қўлида тори билан косагуллик қилолмайди-да, Бурҳонга топширайлик бу ишни. Таклиф энгил кулги билан қабул қилинди. Хиёл ўтмай тоғ бағрини тўлдириб, «Эсар Жайхун шамоллари» янгради. Назарбек болалигида мусикадан сабоқ олган, улғайганида ундан умидлари катта бўлган отонасини танг қолдириб, ҳарбийликни танлаган эди. Жанговар офицер бўлса ҳам торидан воз кечмаган, дўстлар давраси у билан файзли эди.

Болалиги Жайхун соҳилларида кечган Фарҳод Янгибоевич кўзларини қаршисидаги маҳобатли тоғларга тикди. Кўнглида кенгликлар соғинчи уйғонди, ўхшаса-ўхшамаса Назарбекка жўр бўлди.

Қўшиқ билан даврага хуш кайфият кирди. Синглиси каби очик чехрали йигит бўз матога ўралган сомса олиб келди. Совиб қолмаслиги учун маҳкам ўралган экан. Очилгани захоти ялпиз, оташ ва тандир хиди таралди.

– Ҳалиям кўк борми? – ажабланиб сўради эркаклардан қуйроқда ўтиргани.

– Бу ерда хамирли таомнинг ҳаммасига ялпиз қўшилади, баҳорда кўпроқ, ёз ичи камроқ, ёзда юмшоқлигини бироз йўқотади-да, ош бўлсин, акалар!

Бурҳон пиёлаларга ароқ қуяётган эди, Назарбек ўзига қуйишларини кескин рад этди. Ҳамма ажабланиб ўзига тикилиб турганини кўрган эркак хижолат бўлгандек, аммо эътирозга ўрин қолдирмайдиган оҳангда деди:

– Қизимга ваъда берганман! Йигит бошлиқнинг имоси билан ароқни четга олиб қўйди. Назарбек ўртадаги ноқулайликни кўтариш учун яна торини қўлга олди. «Ҳар йигитнинг аслин билай десангиз» деб бошлади билан ҳаммалари ҳар хил овозда жўр бўлдилар. Орада сомсанинг ҳам чўғи ўчди. Изини советмасдан сергўшт шўрва ҳам тортилди. Гиёҳлар қўшиб ёпилган қатламали патир билан дастурхон шоҳона тус олди.

Ишдан, ёшлардан, тоғ ошхонасининг ўзига хослигидан гурунглашдилар.

– Ҳофиз, қизингиз неча ёшда, – деб сўради бошлиқ Назарбекдан.

– Беш ёшда, – жилмайди Назарбек, – исми Лолажон.

– Назарбек Камолович, мен барча сафдошларнинг оиласини танийман, – деди қуйроқда ўтирган ҳаммаларидан ёш йигит, – ишим шундай, узр, қизингиз борлигини билмас эканман.

Назарбек торини авайлаб сал чеккароққа сурди-да, болишга суяниб, бир зум жим қолди, оғир тин олиб, гап бошлади:

– Сизлардан яширадиган сирим йўқ, биласиз, бу иккинчи оилам. Раҳматли аёлим Латифа билан

мусика мактабида бирга ўқиган эдик. Бир-биримизни севиб турмуш қурдик. Тақдир экан, саккиз йил яшаб, фарзанд кўрмадик, ўзи ҳам хасталанди. Сўнгги икки йил оғир касалликдан чеккан азобларини душманамга ҳам раво кўрмайман... У кунлар ўтди-кетди, оғриқлари юракда қолди. Бу торни Латифам совға қилган, билгандек, унутишимни истамагандек. Уни унутиб бўлармиди?! Аммо ҳаёт давом этаверади, ўлганнинг ортидан ўлиб бўлмайди.

Баҳорда таътилни ота-онамининг ёнида ўтказмоқчи бўлдим. Улар ҳам кексайиб қолган. Ўша кунлари улардан хабар олишга худуд ҳамшираси келиб қолди. Ёши ўттизлардан ўтган кўринди менга. Уни кўриб, қарияларим севиниб кетди. Ўзлари қолиб, уни ҳол-аҳволини сўрай бошлашди. Ҳайрон бўлдим. Кетганидан кейин ҳамшира аёл ҳақида гапириб бердилар. Эридан ажрашган экан, калтакларидан зада бўлиб, зўрға қутулган эмиш. Бунақа тақдирлар ҳақида эшитганим учун ортиқ сўраб-суриштирганим йўқ. Шу пайт дадам бошлаб қолдилар: «Кўзимиз тириклигида уйлансанг эди, бу қизни остонамиздан бўйлаши бежиз эмас, Аллоҳнинг бир ҳикмати бор бу ишда...» Индамай турганимни кўриб, қизишиб кетдилар:

«Ҳадемай, хизматинг бошланади, кетиб қолсан, ёлғизлик инсонни адо қилади. Гап шу, хизматга кетишдан аввал шу ишни бир ёқли қилиб кетсан, уни биттагина бола бор. Ажаб эмас, шу гўдакнинг бошини силасанг, Аллоҳ сени ҳам ўғил-қизлар билан сийласа. Кўрганмиз, бунақа тақдирларни ҳам».

Шундай қилиб, ҳамшира жувон билан танишдим. Шоиранинг ёши мен йўлагандек эмас, йигирма бешда экан. Бир ой ичида уйландим. Ўзим билан уларни ҳам олиб келдим. Уйим шаҳарчадан ташқарида бўлганлиги учун кўпчилик иккинчи оилам борлигидан хабарсиз.

Қизча... Лолажон жуда ғаройиб-да. У билан тез тил топшидик. Сумкачаларни севади. Унга бўйнидан осиб оладиган ялтироқ, митти сумкача совға қилганимда севинганини кўрсангиз эди. Кичиккина ҳада бунчалар қувонч олиб келишини тасаввур ҳам қилмасдим. Уйда ҳам бўйнига осиб олади, ичига майда-чуйда нарсаларини солиб олган, унга қараб завқим келади. Ва ихтиёрсиз отаси ҳақида ўй кечади, кўнглимдан: «Қандай, қандай шундай ширин қизалоқдан воз кечган экан?»

Бир куни ёмон иш бўлди. Базада хизмат қилаётган бирга ўқиган дўстларим билан кўришиб қолдик. Бирга ўтирдик, бироз ичдик. Тетикман, кайфиятим яхши, уйга қайтаётиб, Лолажонга ширинлик олдим. Атай

митти ширинликлар олдим, сумкачасига жойлашиши учун. Буларни кўриб севиниши кўз олдимга келиб, кулиб қўйдим. Уйга келдим, одатдагидек Шоира қаршилади, қўлимдаги пакетни олиб ошхонага йўналди. Кўча эшикни ёпиб, оёқ кийимни ечаётгандим, Лолажон хонасидан чиқди, мени кўриб, олдимга чопқиллаб келди. Пешонасидан ўпишга энгашганимда бегона бир овозда чинқириб юбордики, чўчиб кетдим. Аяси ошхонадан отилиб чиқди.

– Аяжон, қочинг, қочамиз, ёмон одам, ароқ ичган ёмон одам! – деб меҳмонхонага қараб югурди.

Қотиб қолдим, нима дейишни ҳам билмайман. Ортидан бордим.

– Қизим, мен сени ўпиб қўймоқчи эдим...

Баттар дод солди. Худди қафасга тушиб қолган қушча каби ўзини у ёқдан бу ёққа ота бошлади, чиқиб қочишга жой тополмайди. Нуқул: «Аяжон, қочамиз, ёмон одам уради бизни, ароқ ичган!» дейди. Охири чарчадим, йўқ-йўқ, менимча, тақдирга тан берди. Даҳшатли бир ҳол. Сумкачасини менга қараб отди: «Ма, ол, сумкачанг керак эмас, фақат мени урма, урма...» шундай деб, қўлчалари билан бошини ёпиб, ғужанак бўлиб бурчакка қапишиб қолди.

Дўстлар, мен ҳаётда кўп нарсаларни кўрдим, қийинчилик бўлса энгдим, ечим топдим, ғамга сабр қилдим. Аммо бир қизалоқ қаршисида ожиз қолдим. Қўрқув, даҳшат ичидаги қизалоқ, бошини қўлчалари билан ёпиб, урма деб ёлвораётган қизалоқ мени маҳв этди, забун қилди. Мен аёлга қўл кўтарган касни одам деб санамайман. Гўдакка кўтарилган қўл... Мен ундай қўлни оёқларим остида эзгилаб ташлаган бўлар эдим.

Шоира менга кўзи билан чиқиб туришимни сўради. Бу ҳолдан ўзимга келолмай, балконга чиқдим. Ниҳоят, анча вақтдан кейин боласини тинчлантириб, Шоира ёнимга чиқди. Унинг ҳикояси жуда оғир эди. Ёш турмушга чиққан, одам каби бир ойгина кун кўрибди. Калтаклар, ҳақоратлар остида тўрт йил яшабди, қизига ҳам қўл кўтара бошлагач, ҳаммасига қўл силтаб, боласини олиб чиқиб кетган экан.

Ўша кеча ухлаганим йўқ. Тонгда ювиниб-тараниб, ўзим нонушта тайёрладим. Лолажон уйғониб, ошхона эшиги панасидан мени кузатаётганини сезиб қолдим. Билмаганга олиб, унга мослаб тўқиган қўшиғимни айта бошладим: «Лолажондек қиз борми, ҳей, ҳей, сумкачаси олтиндан, ҳей, ҳей». Қарамасам ҳам жилмаганини ҳис қилдим. Кейин келиб, орқамдан қучди. Ўгирилиб бағримга босдим, пешонасидан ўпиб пахмоқ сочларини силадим:

– Оппоқ қизим, сенга сўз берман, энди ҳеч қачон ароқ ичмайман, мен бор эканман, сизларни ҳеч ким хафа қила олмайди.

Назаримда учаламиз ҳам ўша тонг бир-биримизни яхшироқ танидик.

Ҳаммалари жим қолишди. Улар ҳам Назарбекни айнан шу лаҳзаларда яқиндан танигандек эдилар. Фарҳод Янгибоевич жимликка барҳам берди:

– Биз шарафли вазифада хизмат қиламиз. Ҳақиқий эркаклар касби деб ғурурланамиз. Аммо эркак шарафини, олижаноблигини энг аввало, ожизларни ҳимоя қила олиши белгилайди. Йигитлар, келинг, шу Лолажон ҳурмати учун биз ҳам ичмаймиз. Назарбек, сиз эса мард, олижаноб йигитлар ҳақидаги қўшиқлардан айтинг.

Яна тор янгради, қўшиқлар тоғлар томон юксалди, икки олма дарахтининг ҳаяжондан мевалари тўп-тўп ерга тўкилди.

СИЗ

ҚАНДАЙ САЛОМЛАШАСИЗ?

Таниш ёки нотаниш бўлсин, биз одамларни доимо саломлашиб қарши оламиз. Бу ўзига хос эҳтиром ва ўзаро мулоқотни бошлаш учун яхши восита ҳисобланади. Бироқ саломлашиш шунчаки маданият белгиси эмас. Олимлар унинг тарихий зарурат эканлигини ҳам таъкидлайдилар.

Маълумки, инсоният ўз тарихининг дастлабки даврларида қабила-қабила бўлиб яшаган. Бу хавфсизлик, жон сақлаш нуқтаи назаридан жуда фойдали эди. Бироқ яшаш учун кураш қабилалараро муттасил жангларга сабаб бўларди. Нимаики керак бўлса, у жанг билан эгалланиши, қўлда эса мунтазам қурол бўлиши керак эди. Лекин ўзаро маҳсулот айирбошлаш, тажриба алмашиш мақсади янги муносабатлар ўрнатилишини талаб этарди. Шу боис одамлар бир-бирларига яхши ниятда келганини билдириш учун қўлида қуроли йўқлигини кўрсатиб, қулочларини катта ёзиш усулини ўйлаб топдилар. Бу эса кейинчалик кўришиш, саломлашиш дея атала бошланди. Маълум маънода саломлашишни дипломатиянинг биринчи кўриниши дейиш ҳам мумкин.

Қадимги даврларда, саройларда, ҳатто ҳозир ҳам юқори доираларда саломлашиш санъат даражасига кўтарилган. Буни Хитой, Ҳиндистон, Европа халқлари маданиятидан ҳам билса бўлади. Мураккаб, такрорий, бироз вақт талаб этиладиган салом бериш тартиби чуқур ҳурмат ва садоқатни билдирган.

Даврлар ўтиши билан ҳар бир халқ ўз дунёқараши, атроф-муҳитга нисбатан муносабати ва маданий меъёрларидан келиб чиқиб, саломлашишнинг турли шакллари қабул қилганлар. Жаҳондаги кўпгина халқларда салом сўз орқали бажарилади. Лекин бу ўринда қўл, бош каби тана аъзоларининг ҳаракати ҳам қўшимча вазифа бажариши мумкин. Ҳар қандай одамга мурожаат ёки муомала қилишдан олдин салом бериш ва алик олиш инсоний фазилатдир.

ҚАЕРДА ҚАНДАЙ САЛОМЛАШИЛАДИ?

- Мисрликларнинг қадимги саломлашиш усуллари бугунги ҳарбийларнинг саломлашишига ўхшаб кетади. Улар кафтларини пешоналарига қўйишган.
- Сермулозамат францияликлар дўстлари билан ҳар учрашганида қўл бериб кўришади ёки ўпишиб қўяди ва худди шу тарзда хайрлашади.
- АҚШда эса оддийгина тарзда қўл бериб кўришади.
- Хитойликлар илгари замонларда бир-бирлари билан кўришиш белгиси сифатида ўз қўлларини сиқиб қўйишган. Бизнинг давримизга келиб эса бу усулдан тингловчиларни қарши олаётган маърузачилар фойдаланади.
- Японияликлар бирор киши билан саломлашганда таъзим қилади. Бу жуда назокатли ва маданиятли кўринади.
- Канадаликлар «бурун бериб» кўришадилар, яъни улар учун бир-бирини учратганда бурунларини тегизиб қўйиш одатга айланган. Бундай саломлашиш усули шотландияликларга ҳам бегона эмас.
- Дўстининг қўли билан ўзининг юзини силаб саломлашиш одати эса полинезияликларга хос.
- Британияликлар дўстларини учратганда, «салом» деб қўя қолади. Бундай совуққонлик катта ёшли кишиларда ҳам мавжуд.
- Тибетликларнинг саломлашиш усули бироз ғалатирак: улар саломлашишни бир-бирига тилларини чиқариб кўрсатиш орқали ифодалашади.

- Эскимослар эса сўрашаётган кишиларнинг боши ва елкасига энгил мушт билан уриб кўядилар.
- Африкадаги айрим халқлар бир қўлида ошқовок узатадилар. Иккинчи қўли билан эса тирсақларини ушлайдилар. Бу чуқур эҳтиром белгиси ҳисобланади.
- Ҳиндлар икки кафтини бирлаштириб ва бироз эгилган ҳолда саломлашади.

БИЗДА-ЧИ?

«Ассалому алайкум» – бу ўзбек халқи қабул қилган саломлашиш тури. «Ассалому алайкум» арабча сўз бўлиб, сизга тинчлик, саломатлик тилайман, деган маънони англатади. Бу сўз мусулмонлар ўзаро учрашганда ишлатадиган саломлашув ибораси сифатида қабул қилинган. Саломни қабул қилувчи «Ваалайкум ассалом» («Сизга ҳам тинчлик, саломатлик тилайман»), деб жавоб қайтаради. Саломлашишда маълум қоидалар мавжуд. Унга кўра, кичик ёшдагилар ёши улғуларга, улов минган одам пиёдага, пиёда кетаётган киши ўтирганга, озчилик кўпчиликка салом беради. Ассалому алайкум кўпчилик ҳузурига кириб ўтиришда ҳам айтилади.

Салом берганда унинг самимий ва мулоийм чиқишини, эшитарли бўлишини таъминлаш лозим. Уни ошқора айтиш кишилар ўртасида муҳаббат пайдо этиб, ўртадаги гина-кудуратларни кетказилади. Ассалому алайкум дейиш суннат, жавоб қайтариш эса вожиб ҳисобланади, дея келтирилади ахлоқ-одоб тавсифидаги китобларда. Шунингдек, қадимда хон-амирлар билан учрашув (аудиенция) ҳам салом деб аталган. Амир, хонларнинг қабулхонаси саломхона деб номланиб, унинг хизматчиси салом оғаси деб юритилган.

Келинни куёв хонадонига келган биринчи кун эрталаб хонадон катталарига, яқин қариндошларига таъзимга олиб чиқиш маросими ёки умуман келинчак таъзими ҳам салом номини олган.

Ўзбекистондаги саломлашиш ҳаракатлари, ишлатиладиган сўзлар ҳудудлараро бироз бўлса-да, фарқланади. Лекин ўзаро алоқаларнинг мустаҳкамлиги, аҳолининг этник жиҳатдан у қадар фарқланмаслиги сабабли кескин тафовутлар учрамайди. Қўл сиқиш, қучоқлашиш, елка олиш, бир-бирининг тирсагини ушлаб сўрашиш (*аёллар орасида*) деярли ҳамма жойда учрайди. Шунингдек, эркаклар билан эркаклар, аёллар билан аёллар, эркаклар билан аёлларнинг сўрашишида ҳам (*қўл ҳаракатлари нуқтаи назаридан*) фарқлар мавжуд. Қолаверса, икки қайта кўришиш ҳам анъанага айланиб қолган. Яъни давраларда аввал умумий, кейин эса алоҳида-алоҳида сўрашишга ўтилади. Ҳар бир меҳмон мезбондан, кейин ўзаро бир-бирдан ҳол-аҳвол сўраб чиқади. Буни саломнинг иккинчи қисми деб аташ ҳам мумкин.

ЯНГИЧА «САЛОМЛАР»

Кимдир узок, кимдир мулозаматлардан холи равишда саломлашишни маъқул топади. Бу ҳар бир кишининг ўз ихтиёрида. Муҳими, қандай саломлашиш эмас бир оғиз сўз билан бўлса-да, саломлашиш, бироқ...

Сўнги вақтларда ривожланиш ва онг ўзгариши натижаси ўларок, саломлашиш анъанасида ҳам «мутациялар» кўзга ташланмоқда. Бу айрим кишилар ўртасидаги саломлашишдаги назокат, эҳтиромнинг йўқолиб бораётганида, айниқса, ёшлар орасида намоён бўлади. Кундалик ҳаётимизда янгидан-янги саломлашиш турлари пайдо бўлмоқда. Бош уриштириш, елкаларни уриштириш, саломлашганда нафақат қўл, балки оёқларнинг ҳам ишлатилиши шулар жумласидан. Қолаверса, айрим йигитларнинг ўта нафислик билан ўпишиб кўришишлари ҳам атрофдагиларга бироз эриш туюлиши мумкин. Бу ҳаракатлар кўп ҳолларда ўзаро яқинлик, бошқалардан ажралиб туриш истаги билан изоҳланар, балки. Бунда бошқа халқлар ва улар маданиятининг таъсири борлигини ҳам инкор эта олмаймиз.

Наргиза ТҶХЛИЕВА,
журналист

Бегим! Биз энди бир бутун эканмиз, сизга айтмоқчи бўлганларимни малол олмаслигингизни истардим. Бизни дунёга келтириб, камолимизни орзулаганлар олдида масъулиятимиз улкан. Қолаверса, оила аталмиш қурилажак жажжи мамлакатимизнинг шаъни иккимизни-да сергакликка ундайди. Буни рўзғор деб қўйибдилар, бегим. Яхшисидан ёмони кўп, энгилдан оғири бисёр. Биз қураётган қўрғоннинг бир девори сабр, бир девори қаноат, яна бир девори бардош аталмиш заҳардан, фақатгина бир девори бахт отлик асалдан иборат экан. Биз турмушнинг тўрт муштира сабр билан елка тутиб, рўзғорнинг машаққатларига бардошли бўлиб, йўқчилигу камчиликларни қаноат совути остидан энгсак, суюнаверинг, бахт қуёши нурларига эврилиб умргузаронлик қилиш насибамиз муқаррар.

Бир қўшнимиз ўн олти ёшида узатилди. У пайтлари қизларни ҳозиргидек жуда эрта узатиш «урф» эмасди. Шунинг учун ҳам қўни-қўшни, маҳалладошлар ота-онанинг бу ишига унча қойил қолишмади. Қолаверса, қизнинг уйланиш ёшидаги икки бўйдоқ акаси бор эди. Одамларнинг тагдор саволларига жавобан она қош чимириб:

– Қизим акаларининг уйланишини пойлаб ўтирса, қариб қоларди. Йигирмадан ошган қариқиз кимга керак?! – деди.

Бу гапга кимдир қўшилди, кимдир қўшилмади. Яна биров истехзоли кўлди, яна кимдир «кейинини кўр» дегандек бош ирғаб қўйди.

Орадан бир ҳафта ўтиб, келинсаломга келган келинчак бир пананда онасига кўз ёшини оқизиб илтижо қилаётганига кўзми тушди. Ўшанда, чамаси, 10-11 яшарлик пайтларим эди, она-боланинг пинҳона суҳбатини тасодифан эшитиб қолиб, сабабини унча яхши англамаган бўлсам-да, мурғак кўнглим бузилганди.

– Онажон, илтимос, қудаларингизга айтинг, сизни, уйимизни жудаям соғиндим. Ҳеч бўлмаса,

Бегим, сизга айтман...

бир кечагина сиз билан ёта қолай. У ерда кунларнинг ўтишини, тонг отиши-ю, тезроқ ҳафта ўтиб, сизни кўришни қанчалар илҳақ кутишимни билмайсиз!..

Мен суҳбат давомига қулоқ осмай, онамга чопдим:

– Ойи, ойижон, ҳуу ана у ерда Гулсара опам ойиларига осилиб йиғлаётган эканлар. Уларга жуда раҳим келди. Ойиларидан бир кечагина уйларида қолишларини сўраб йиғлаптилар...

Онам ўшанда қўлларидаги юмушларини ташлаб, оғир тин олдилару, кейин нималарнидир узоқ ўйладилар-да, «Ҳали ҳамма гап олдинда», деб қўйдилар.

Чиндан ҳам ҳаммаси олдинда экан. Ўша қиз турмушни оқлибос кийиб, орзу-ҳавасларда ширин севги изҳорларидан маст бўлиб яшаш, деб хаёл қилган экан чоғи, йигирма икки ёшида оиласи бузилиб, ота уйига қайтиб келди. Икки боланинг кўнгли яримлиги, тенгдошларидан камлиги, она меҳрига, эркалашларига зорлиги ҳақида айтмасам ҳам, жуда яхши биласиз. Ўша бесабр жувоннинг кейинги аччиқ қисмати, яқинлари ва қавм-қариндошларининг иснодига айлангани тўғрисида сизга гапиргани хижолат чекман. Фақат демокчиманки, унинг феълидаги бу ноқисликни тузатмаган ўша йигит ҳам оиласининг бузилиб кетиши ва рафиқасининг эгри йўлга тушиб қолганига айбдор саналади. Мени афв этгайсиз, эркакнинг бепарволиги аёлнинг бепардалигига сабаб бўлади.

Турмушнинг ҳар куни сабоқ, ҳар они имтиҳон. Бу синовлардан аёло ўтиш учун эса биз бир

тану бир жон бўлмоғимиз шарт! Бирида устоз, бирида шогирд бўлиб, бир-биримизнинг камимизни тўлдирмоғимиз лозим, токи бизнинг кемтигимиз ташқаридагиларга аён бўлмасин. Дарвозамиз тирқишидан бир оғиз нохуш калом кўчага бўйламасин. Бунинг исноди оғир. Номуси қаттиқ...

Бегим, юқорида эрнинг бепарволиги – хотиннинг шўри эканидан гап очдим. Ўрни келганда, кўрган-кузатганларим асносида фикримни исбот этсам.

Бундан икки йилча олдин бир курсдошим турмушга чиқди. Дугонам билан анчайин яқин бўлганимиз боис турмуш қурмасларидан олдин ҳам куёвболани билардим. Шу сабабдан курсдошимнинг у йигит билан оила қуриши унчалик кўнглимга ёқмаган эди. Қарангки, куёвбола ниҳоятда беғам, бепарво йигит бўлиб чиқди. Дугонам ярим тунгача ишда қолиб кетса ҳам, у кишининг парвои фалак. Нима бўлганда ҳам ишлаб, рўзғорга пул топиб келса бўлди, поччамизнинг ҳакалак отган нафсларига тансиқ егуликлар ором беради. Дугонамнинг қўлида доим рўзғор халтаси. Ҳали музлаткичида ҳеч нарса қолмаган. Кечки пайт ишдан чиқиб бозорга югуради. Зил-замбил халталарни кўтариб уйига чопди. Чамамда, боқибегам поччамиз эрлик масъулиятини дастурхоннинг тўрига ўтирволиб, хотин олиб келган неъматларни паққос туширишу, телевизордан футбол томошасини кўриб, дам олиб яшаш деб ўйлаган, шекилли. Энди улардаги бу бе-

парволик «хаста»лигини даволаш анча мушкул. Бир устозим «Шакланган шахсни тарбиялаб бўлмайди», деб такрорлардилар. Дугонамнинг турмуш ўртоғи ҳақида ўйласам, шу эшитганим қулоғим остида акс садо берганча жаранглайверади.

Бегим, сиздан илтимос, тоифадошингизнинг бу ҳаракатини айб сананг! Бу турфа масъулиятсизликдан ор қилинг! Унутманг, бегим, рўзғор машаққатлари, турмуш синовлари сизнинг биргина қовургангиздан яралган муштипар жисмимга оғирлик қилади. Буни иккимиз бирга тортмоғимиз керак. Ахир кексаларимиз бежиз «Эр-хотин – қўш ҳўкиз», дейишмайди. Бу эр билан хотин ҳамиша, ҳар он, ҳар сонияда бир-бирини қўллаб-қувватлаб, бир-бирига ҳамроз, ҳамфикр бўлиши керак дегани.

Бегим, аввалбошидан сизга айтганларимни яна бир бор таъкидлаб ўтишни жоиз санадим. Қурилажак оиламизни бир қўрғон мисолида биладиган бўлсак, уни мустаҳкам тутиб тургувчи устунни – Сиз! Яхши биласиз, иморат устунни мўрт бўлса, кўпга бормай, ерпарчин бўлиши аниқ. Бундан Аллоҳ асрасин! Сиз шундай суянчиқ бўлингки, мен ҳар қандай чигалликларни табассум билан қарши олиб, ғалабанинг қаҳ-қаҳ овози билан мушкул вазиятлардан чиқай. Сиз шундай бир парда бўлингки, у мени ҳамма вақт ачиниш ва раҳм, нафрат ҳамда важоҳат назаридан пана қилиб турсин. Сиз қўрғонимизнинг шундай дарвозаси бўлингки, ундан фақат биз ҳақимизда яхши гаплар чиқиб, ижобати бахтимизнинг бутунлигини билдиргувчи дуолар кирсин!

Бегим, эрта-индин барпо бўлажак митти мамлакатимизнинг ҳукмдори ўзингиз. Ундаги ўрнингиз, зиммангиздаги масъулиятингизни бир дақиқа бўлса ҳам унутманг! Инсон қачон мувозанатдан чиқиб, тубанликка юз тутуди? Қачонки, ўрнини унутганида, масъулиятини англамаганида. Ва бу эътиборсизлиги оқибатида жамиятнинг бир бўғинида кемтиклик пайдо бўлади. Кимнингдир бахти ярим, яна кимдир ота ё она меҳридан мосуво бўлади. Бундай изтиробларга тўла ҳаёт жафосидан ўзи асрасин! Аллоҳнинг ризолиги, ота-оналаримиз ризолиги, фаришталарнинг дуолари остида никоҳимиз ўқилиб, фотиҳамиз Аршда садо берган ондан бошлаб, Сиз менга шундай жуфт бўлингки, дунёдаги энг бахтиёр инсонлар рўйхати тузилаётганда биринчи бўлиб бизнинг номимиз қайд этилсин! Ва бизга муяссар бўлган порлоқ иқболдан жумлаи жаҳон ҳавасда бўлсин. Бу сизнинг менга қилган энг олий, энг бебаҳо туҳфангиз бўлади, бегим...

Рухшона ФАРРУХ,
журналист

ДИЁРА КЕЛДИЁРОВА

рейтингда пешқадам

Мўғулистон пойтахти Улан-Батор шаҳрида дзюдо бўйича «Катта Дубулға» мусобақаси бўлиб ўтди. Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази (MVSM) вакили Диёра Келдиёрова ушбу халқаро турнирда совриндор бўлди ва ўз вазн тоифаси бўйича Халқаро дзюдо федерацияси (IJF) рейтингда пешқадамга айланди.

Бугунги кунда дзюдо бўйича Ўзбекистон терма жамоасининг 17 нафар вакили IJF рейтингда «Париж – 2024» Олимпиадасига йўлланма берувчи тизимдан ўрин олиб турибди. Шунга қарамай, Улан Батор «Катта Дубулға»сида ҳам, бундан олдин Тожикистон ва Қозоғистон пойтахтларида ўтказилган Душанбе Гран-приси ва Остона «Катта Дубулға»сида ҳам Ўзбекистон терма жамоасини тўлиқ таркибда ёки етакчи полвонлари иштирокида кўрмадик. Гарчанд ушбу мусобақалар қимматли рейтинг очколарини тақдим қилишда муҳим аҳамият касб этса-да, Ўзбекистон терма жамоаси мураббийлари Мўғулистон пойтахтидаги турнирда ҳам 6 нафар дзюдочимизга имкон беришди ва уларнинг атиги икки нафари етакчилардан, яъни IJF рейтингда «Париж – 2024» Олимпиадаси йўлланмалари тақдим этиладиган поғоналарни эгаллаб турганлардан бўлди.

Улан Батор «Катта Дубулға»си 44 та мамлакатнинг 350 нафарга яқин дзюдочиси иштирокида кечди. 52 кг вазн тоифасида беллашган Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази вакили Диёра Келдиёрова ярим финалгача бўлган йўлни муваффақиятли босиб ўтди. Афсуски, ушбу босқичда Диёра

исроиллик Гефен Примого имкониятни бой бериб қўйди. Бронза медаль учун беллашувда эса армиямиз дзюдочиси БАА вакили Хорлодои Биршелтдан устун келиб, шоҳсупага кўтарилди.

Мўғулистондаги мусобақадан сўнг Халқаро дзюдо федерацияси спортчиларнинг янгиланган рейтингини эълон қилди. Диёранинг Улан Батор «Катта Дубулға»сида эришган натижаси унга жаҳон ва «Париж – 2024» Олимпиадаси рейтингини учун 500 очко жамғариш имконини берди. Табиийки, бу муваффақият IJFнинг янгиланган рейтингда ҳам ўз аксини топди – бундан олдин 2 784 очко билан 52 кг вазн тоифасидагилар ўртасида 3-ўринни эгаллаб турган Диёра Келдиёрова 3 284 очко билан 1-поғонага кўтарилди.

Яна шунини таъкидлаш жоиз, мазкур рейтингда мамлакатимиз терма жамоаси аъзоларининг 17 нафари «Париж – 2024» Олимпиадаси йўлланмалари тақдим этиладиган ҳудуддан жой олган ва уларнинг 8 нафари MVSM вакиллари. Дилшодбек Баратов (-60 кг, MVSM), Муроджон Йўлдошев (-73 кг, MVSM), Давлат Бобонов (-90 кг, MVSM) ва Диёра Келдиёрова (-52 кг, MVSM) кучли ўнликдан ўрин олган бўлса, Музаффарбек Тўрабоев (-100 кг, MVSM), Шоҳруҳ Бахтиёров (+100 кг, MVSM), Шукуржон Аминова (-57 кг, MVSM) ва Гулноза Матниёзова (-70 кг, MVSM) «Париж – 2024» Олимпиадаси йўлланмалари тақдим этиладиган поғоналарни эгаллаган.

YENGIL ATLETIKA

НАРГИЗА

иккита соврин соҳиби

Қирғизистонда енгил атлетика бўйича халқаро турнир бўлиб ўтди. Унда мамлакатимиз спортчилари муносиб иштирок этди. Жумладан, Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази (MVSM) вакили Наргиза Қўчқорова найза улоқтириш баҳсларида ғолиб чиқди.

1996 йилда туғилган армиямиз атлети Наргиза Қўчқорованинг халқаро майдонда тез-тез совриндор бўлишига юртимиз спорт мухлислари одатланиб қолишди. Хусусан, у ўтган йили Туркиянинг Конья шаҳрида ўтказилган V Ислום бирдамлик ўйинларида, сўнг Самарқанд шаҳри

мезбонлик қилган Марказий Осиё очик чемпионатида ҳам шоҳсупага кўтарилганди. Наргиза V Ислום бирдамлик ўйинларида найзани 56,08 метрга улоқтириб, бронза медални қўлга киритган бўлса, Марказий Осиё очик чемпионатида 56,16 метрлик натижа билан чемпионга айланганди.

Ўтган ҳафта Қирғизистон пойтахти Бишкек шаҳрида бўлиб ўтган халқаро турнирда ҳам Наргиза юртимиз бошқа атлетлари каби юқори маҳорат намойиш этди. Муҳими, MVSM вакили икки йўналишда совриндор бўлди. У дастлаб найза улоқтиришнинг аёллар ўртасидаги яққалик баҳсларида энг яхши натижа кўрсатиб, халқаро турнирнинг олтин медали билан тақдирланди. Янада қизиғи кейин рўй берди. Аслида найза улоқтирувчи бўлган атлетимиз терма жамоадoshiлари Сабоҳат Самижоновна, Раиса Дробжева ҳамда Ирина Левина билан биргаликда халқаро турнирнинг 4x100 метрлик эстафета баҳсларида иштирок этди. Мазкур тўртлик маррага иккинчи бўлиб етиб келиб, халқаро турнирнинг кумуш медалига сазовор бўлиши эса мутахассисларни ҳам ҳайратлантирди. Ушбу эстафетанинг эрақлар ўртасидаги баҳсларида ҳам юртимиз атлетлари юқори маҳорат намойиш этишди – Жалолиддин Ҳамроқулов, Жавоҳир Саидахмедов, Алиакбар Алланазаров ҳамда Ҳабиб Соҳибназаровдан иборат жамоамиз барча рақибларини ортда қолдирди ва мусобақа ғолибига айланди.

Халқаро мусобақада яна бир қатор спортчиларимиз ғолиб ва совриндорлар сафидан жой олди. Жумладан, Вадим Чикалов баландликка сакраш бўйича 2,16 метр натижа қайд этиб, олтин медални қўлга киритди. Уч ҳатлаб сакрашда Шаҳзод Жўраевга тенг келадигани топилмади. 3 000 метрга тўсиқлар оша югуришда Мухаммадқодир Соатов ва Воҳид Искандаров иккинчи ва учинчи ўринни эгаллади. 100 метрга югуриш баҳсларида Ҳабиб Соҳибназаров ва Жалолиддин Ҳамроқулов маррага биринчи ва иккинчи бўлиб етиб келди. Хотин-қизлар ўртасида 800 метрга югуришда Сабоҳат Самижоновна олтин медалга сазовор бўлди. Ядро улоқтириш баҳслари якунида Махлиё Тожилиева шоҳсупанинг биринчи поғонасига кўтарилди. Узунликка сакрашда Раиса Дробжева энг яхши натижага эришди.

ШОҲСУПА

(хабарлар)

БОКС

Қозоғистоннинг Остона шаҳрида 10 дан ортиқ мамлакатнинг 200 нафарга яқин боксчиси иштирокида «Елорда кубоги» халқаро турнири ўтказилди. Таркибидан Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази (MVSM) чарм қўлқоп усталари ҳам ўрин олган Ўзбекистон терма жамоаси аъзолари мусобақанинг 3 та олтин, битта кумуш ва 3 та бронза медалини қўлга киритди. Дилшод Абдумуродов (-60 кг), Ҳавасбек Асадуллаев (-71 кг), Жаҳонгир Зокиров (+92 кг) олтин, Жасурбек Йўлдошев (-80 кг) кумуш, Асилбек Жалилов (-51 кг), Тўрабек Ҳабибуллаев (-80 кг) ва Нусратбек Тоҳиров (-92 кг) бронза медалга сазовор бўлди.

КУРАШ

Польшанинг Краков ва Малополюска шаҳарлари мезбонлик қилган 3-Европа ўйинларида ўзбек миллий спорти, яъни кураш тақдими бўлиб ўтди. Кўҳна қитъанинг 50 га яқин давлати спортчилари иштирокида кечган ўйинлар доирасидаги мазкур тақдимот Европа очик чемпионати шаклида ташкил этилди. Халқаро кураш ассоциацияси, Европа кураш конфедерацияси ҳамда Ўзбекистон кураш федерацияси, шунингдек юртимизнинг Полясадаги элчихонаси ҳамкорлигида ўтказилган очик чемпионатда европалик донгдор полвонлар қатнашди.

ОТ СПОРТИ

Иқтидорли чавандозимиз Фирдавсбек Давронбеков Россияда ўтказилган Евроосиё лигасининг энг сара ёш чавандозлари иштирокидаги «Maxima Masters» мусобақасининг ёшлар ўртасидаги босқичида тенгсиз бўлди. Давронбеков ушбу муваффақиятга «Гвендулайн» лақабли тулпори билан 85-95 см баландликдаги тўсиқлардан сакраш дастури бўйича баҳсларда эришди. Иброҳим Йўлдошев, Бекзод Рўзимухамедов ва Аъзам Толиббоевдан иборат чавандозларимиз эса тўсиқ баландлиги 130 см.ни ташкил этган жамоавий беллашувларда фахрли 3-ўринни эгаллади.

ПРОФЕССИОНАЛ БОКС

АҚШнинг Лас-Вегас шаҳрида профессионал бокс бўйича «UFC Vegas 76» турнири бўлиб ўтди. «UFC Apex» аренасида кечган мусобақанинг асосий кардидаги жанг ҳамюртимиз Нурсултон Рўзиев ва бразилиялик Бруно Феррейра ўртасида бўлди. «UFC»даги илк жанги бўлишига қарамадан маҳоратли боксчимиз мазкур баҳсда ишончли ҳаракат қилди ва рақибни устидан муддатидан аввал ғалаба қозонди. У, ўз навбатида, турнирда ёрқин жанг кўрсатгани учун тўрт нафар жангчи ташкилотчилар томонидан бонусга ҳам эга бўлди.

ФУТБОЛ

Ўтган мавсумнинг иккинчи ярмини Италиянинг «Специя» жамоаси сафида ўтказган Элдор Шомуродов Римнинг «Рома» клубига қайтди. «Специя» ўзбекистонлик ҳужумчини шу йилнинг 30 январида мавсум сўнгига қадар «Рома»дан ижарага олганди. Ушбу битим 30 июнда ўз якунига етди. Шомуродов «Специя» сафида 16 та ўйинда майдонга тушиб, битта гол ва 2 та голли узатмага муаллифлик қилди. Эслатиб ўтамиз, Шомуродовнинг «Рома» билан шартномаси 2026 йил 30 июнга қадар амал қилади.

ЎТМИШ ВА КЕЛАЖАК ЎРТАСИДАГИ КЎПРИК

Ўтмиш ва келажакни боғлаб турувчи, тарихни бугунга элтувчи муҳим манбалар борки, уларнинг йилдан йилга, асрдан асрга талафотсиз ўтиб келишида ана шу воситаларнинг ўрни ва ҳиссаси беқиёс. Қадим тарихимизнинг нодир манба ва қўлёмаларини авлодларга етказиб бериш, уларнинг асл нусхаларини сақлаш бўйича мамлакатимизда самарали ишлар амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 20 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикасида архив иши ва иш юритишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони бу йўлдаги хайрли қадамлардан биридир. Мазкур фармон ва соҳада олиб борилаётган ислоҳотлар самараси ўлароқ, Мудофаа вазирлиги Марказий давлат архиви 2021 йилдан буён янги, замонавий бинода ўз фаолиятини юритиб келмоқда.

Ўтмишга назар ташлайдиган бўлсак, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Марказий давлат архиви 1941 йили Туркистон ҳарбий округи таркибда Отдел архивов штаба Туркестанского военного округа номи билан ташкил этилган бўлиб, бугунгача турли ҳудудларда фаолият юритиб келар эди. 1941–1991 йиллар давомида архив Туркистон ҳарбий округи ҳарбий қисм ва муассасаларидаги мавжуд бўлган архив ҳужжатларини қабул қилиб, унинг ҳисобини юритган ва сақлаган. Ўша йиллари архивга қабул қилинган ҳужжатлар 3 йил мобайнида сақланар, сўнгра Москва вилоятининг Подольск шаҳрида жойлашган СССР Мудофаа вазирлиги Марказий архивига сақлаш учун юборилар эди. 1991 йилдан кейин ўз номини ўзгартирган ва қайтадан ташкил этилган Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Марказий давлат архиви ҳозирги кунга қадар ҳарбий қисм ва муассасалардан архив ҳужжатларини қабул қилиб, унинг ҳисобини юритади ҳамда ҳужжатларни асл ҳолатида сақлайди.

Йиллар давомида архив муқим бинога, қўлёмза ва ҳужжатларни асл ҳолатида сақлаш учун керак бўладиган ускуналарга эга бўлмагани туфайли бир талай муаммолар қуршовида қолиб келар эди. Ҳозирги кунда эса Марказий давлат архиви ўз тарихидаги энг замонавий ва илғор технологиялар асосидаги бинога эга бўлиб, замон талабларига тўла жавоб бера оладиган шарт-шароитлар билан тўлиқ таъминланган ҳолда, ўз фаолиятини юритиб келмоқда.

Янги кўринишдаги Марказий давлат архивида замонавий форматдаги архив сақловхонаси, ходимлар учун алоҳида иш хоналари, архив ҳужжатларини қабул қилиш ва вақтинча

сақлаш, мақбул иқлим яратиш учун хоналар, ўқув ва фуқароларни қабул қилиш хоналари мавжуд. Мажмуа ўзига хос стеллажлар, ўт ўчириш воситалари, видеокузатув ҳамда муқобил ҳароратни ушлаб турувчи ҳаво алмаштириш тизимлари билан жиҳозланган. Бу эса, ўз навбатида, тарихий ҳужжатларнинг узоқ ва яхши ҳолатда сақланишини кафолатлайди.

– Бугунги кунда Марказий давлат архиви шахсий таркиби республика-миз Миллий архив фондини юритиш, сақлаш ва ривожланишида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда, – дейди Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Марказий давлат архиви бошлиғи подполковник Зафар Машрапов. – Архив шахсий таркиби ўзининг касбий маҳорати ва ғайрати билан ҳозирги кунгача тарихий, ҳарбий, сиёсий, илмий ва ижтимоий-маданий аҳамиятга эга бўлган ҳужжатларни сақлаб келяпти.

Таъкидлаш жоизки, Мудофаа вазирлиги Марказий давлат архивида 1918, 1920, 1939, 1945 йилларга тегишли кўплаб қимматли ҳужжатлар мавжуд ва ҳозирга қадар асл ҳолатида сақлаб келинмоқда. Улардан Андижон ҳарбий комиссариатига тегишли, 1918 йилга тааллуқли бўлган 339 та йиғмажилд, 1920–1940 йиллардаги Туркистон ҳарбий округи қўмондонининг 154 та йиғмажилддан иборат буйруқлари, 1953 йилдан бошлаб Туркистон ҳарбий округига доир ҳамда 1991 йилдан бошлаб Мудофаа вазирлиги кўшинларига доир архив ҳужжатлари сақланади. Шунингдек, жами 138 мингдан ортиқ йиғмажилд, 3 мингдан ортиқ ҳарбий қисм ва муассаса фонди ушбу мажмуа бағридан жой олган.

Шерзод ЭГАМБЕРДИЕВ,
«Vatanparvar»

УЙИМИЗДАГИ ЯШИРИН

«ДУШМАН»ЛАР

Соғлом турмуш тарзининг асосий шарты ўлароқ тоза ва мусоффо ҳаво ҳамда имкон қадар табиий муҳит кўрсатилади. Тозалик мавжуд моддаларнинг улушига боғлиқ. Бошқача айтганда, бирор кимёвий модда улуши меъёридан ошса ёки камайса, зарарни келтириб чиқаради. Ҳар бир модданинг фойда ёки зарар экани рухсат этилган миқдорига кўра белгиланади. Ҳатто турмушимизда қўлланиладиган маҳсулот ва истеъмол қилинадиган озиқ-овқатлар таркибидаги кимёвий моддалар меъёрдан ошган тақдирда заҳарга айланиши мумкин.

Табиий йўл билан парчаланмайдиган, бирикиб маълум миқдордан ошганида салбий таъсир кўрсатадиган моддалар инсон саломатлиги учун хавфли ҳисобланади. Аксарият инсонларда ёш ўтгач, истеъмол қилинган кимёвий моддалар миқдори рухсат этилган даражадан ошиб кетади. Баъзида эса истеъмол маҳсулотлари таркибидаги заҳарли моддалар бир-бирининг кучини ошириб, организмга салбий таъсир кўрсатади. Натижада касалликлар келиб чиқади. Бундай нохушликлардан сақланиш учун салбий таъсири кам ва умр бўйи истеъмол қилинганда ҳам, таркибидаги элементлар миқдори белгиланган меъёрдан ошиб кетмайдиган моддалардан фойдаланиш лозим. Бунинг учун, албатта, истеъмол қилинадиган моддалар таркиби ва зарарсизлик чегарасини яхши билиш керак. Белгиланган меъёрни назарга олмай, «бу фойдали, буниси эса зарарли», деб барча нарсани иккига ажратиб қўйиш ҳам нотўғри.

Ҳа, ҳаётимизнинг кўп қисми уй ва ишхонада ўтади. Шу каби жойларда ҳам мазкур хавф-хатарларга безътибор бўлмаган маъқул. Кундалик ҳаётимизда учувчан газлар (*хлорид кислота буғлари*), углерод монооксид (*СО*) ва ҳашаротларга қарши қўлланиладиган турли дори воситалари каби уч мингдан ортиқ органик модда бизга таъсир ўтказиши мумкин. Бу органик моддалар ўрганилганда, 30 та газнинг канцероген (*хавфли ўсма касалини келтириб чиқарувчи*) хусусияти аниқланган. Яна тадқиқотлар шуни кўрсатдики, уй шароитида ҳавонинг ифлосланиши асосан тозаланиш ва косметика воситаларида ишлатиладиган зарарли моддалар натижасида юзага келар экан.

Сўнги маълумотларга кўра:

- канцероген модда бўлган бензапиреннинг 45 фоизи сигарет орқали;
- 36 фоизи автомобиллардан чиқадиган газлардан;
- 16 фоизи парфюмерия, косметика ва бошқа тозаланиш воситалари, ксерокопия ёки принтер кукуни ҳамда ҳашарот ўлдирувчи инсектицидлар орқали;
- 3 фоизи саноат ишлаб чиқариш тармоқлари орқали организмга киради.

Шундай экан, тамаки чекиш орқали ҳавонинг ифлосланишига қарши камида экологияни бузувчи турли хил заводларга қарши олиб бориладиган саъй-ҳаракатлар лозим.

Бир қатор учувчан газлар уйларда ҳам кўп миқдорда бўлиши мумкин. Масалан, қуруқ тозалашда ишлатиладиган тетрахлорэтилен, ҳожатхона ва ювиниш хоналари жиҳозларини тозалайдиган воситалар, хушбўй хидли моддалар таркибида бўлувчи парадихлор бензол каби хавфли ўсманни келтириб чиқарувчи моддалар қаторига киради.

Баъзи кимёвий моддалар газ ҳолатида ҳавога аралашади. Шу билан бирга, тозалаш ишларида кўп ишлатиладиган хлор ҳам хавфли. Уни ишлатаётганда иложи борича маҳсус ниқоблардан фойдаланиш керак. Хусусан, ҳомиладор аёллар бундай модда-

ларни ишлатаётганда эҳтиёт чораларини кўришлари талаб этилади.

Сув тозалашда ишлатиладиган хлор, аччиқтош, оҳак каби моддаларнинг ҳам соғлиққа зарари бор. Шунинг учун агар сув оҳакли ёки хлорли бўлса, уни истеъмол қилмаган маъқул. Маиший қувур сувларидан эса қайнатиб фойдаланиш керак. Шунингдек, кўп миқдордаги хлорли сувда душ олиш тавсия этилмайди.

Газ плита ва ўчоқлардан билинар-билинемас чиқадиган газлар зараридан сақланиш учун ошхона тез-тез шамоллатиб туриш керак. Ҳашаротларга қарши ишлатиладиган пестицидлар таркибидаги хлорицол тиббий жиҳатдан заҳарли таъсирга эга. Унинг маълум бир қисми очик ҳаво ёки қуёш нурида бактериялар томонидан парчаланиб, зарарсиз ҳолга келтирилади. Аммо унинг ҳаво алмашмайдиган, салқин жойлари, гиламнинг туклари орасида қолган пестицидлар йиллаб парчаланмай ётиши ҳам мумкин. Яна гиламлар орасида яшайдиган майда ҳашарот ва чанглар ҳам зарарли ҳисобланади. Ёш болалар гилам устида ўйнаётганида ёки эмаклаганида ана шундай майда ҳашарот ва чангларни ютиши эҳтимолдан холи эмас. Шу сабабли гиламнинг тозаланиши муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, иш жойлари, пойафзал билан юриладиган гиламлар ўзига жуда кўп миқдорда зарарли чангларни тўплайди.

АҚШда ўтказилган тадқиқотлар чанг таркибида полиброминат дифенилетир (*PBDE – polybrominated diphenyl ethers*) номли жуда хавфли модда борлигини аниқлади. Ёш болалар бир кунда ўртача 6 000 нанограммдан кўпроқ кимёвий моддани нафас олиш орқали ичларига ютишади. «Биз бу даражадаги модда қанчалик салбий таъсир кўрсатишини ҳозирча аниқ айтолмаймиз», дейди изланиш олиб бораётган гуруҳ бошлиғи Хизер Степлитон (*Hether Stapleton*). «Натижалар шуни кўрсатдики, PBDE моддаси асосан уйдаги жиҳозлар: мебель, гилам, телевизор ва компьютерларда кўп учраар экан. Унинг овқат, қон ва она сутти таркибида ҳам учраши кишини ташвишлантиради.

Ҳозирда АҚШдаги 3 000 га яқин хавфли ўсма касалига чалиниш ҳолатларига гиламдан чиқадиган чанг сабаб бўлгани тахмин қилинмоқда». Уй шароитида барча воситалардан ажраладиган бензапиреннинг кунлик ўртача миқдори 110 нанограммга (*учта сигарет таркибидаги миқдорга*) тенг. Гиламдаги чанглар ўзида кадмий, кўрғошин каби оғир металл чанглари, полихлоринат бифениллар каби заҳарли моддаларни сақлаши мумкин. Гиламлар, айниқса астма ва аллергияни кўзгайдиган бактериялар учун жуда сеvimли макон ҳисобланади.

Маълумот учун айтиш мумкинки, косметика саноатида ишлатиладиган моддаларнинг 95 фоизи нефтдан олинади. Канцероген ва нейротоксик хусусиятларга эга косметик воситалар туғма нуқсон ва асаб тизими касалликларини ҳам келтириб чиқариши мумкин. Маркази АҚШда жойлашган озиқ-овқат ва дориларни назорат қилиш билан шуғулланувчи ташкилот (*FDA – Food*

and Drug Administration) маълумотига кўра, пардоз-андозда ишлатиладиган 138 та ва бошқа спрейли атир (*дезодорантлар*) саноатида қўлланиладиган 20 та модданинг зарарли хусусияти бор экан. Кирларни юмшатувчи воситаларда хлороформ, хона дезодорантларида эса канцероген модда – парадихлор бензол мавжуд экани ҳам қайд этилган. Бироқ бу моддаларнинг инсон умри давомида зарарсизлик чегараси ҳақида ҳозирча аниқ бир хулосага келинмаган.

Тўғри, ҳаётимизнинг ҳар бир жабҳасига кириб борган кўплаб зарарли кимёвий моддалардан ваҳимага тушмаслик мумкин эмас, албатта. Ҳозирда бу моддаларнинг белгиланган меъёрларини аниқлаш ва соғлиққа зарарли деб топилган миқдордан ошмаслиги учун профилактик чораларни ишлаб чиқиш борасида изланишлар олиб борилмоқда.

Кимёвий моддаларнинг зарарли меъёрини аниқ билмаганимиз ҳолда, уларнинг салбий таъсирдан сақланиш учун аввало:

- таркибида зарарли моддалар бўлган маҳсулотларни имкон қадар ишлатмаслик керак. Эҳтиёж туғилган ҳолатларда маҳсулот этикеткаси ёки қўлланмасига қараб, керакли эҳтиёт чораларини қўллаш лозим;
- сунъий парфюмерия ўрнига табиий парфюмериялардан фойдаланиш, мақсадга мувофиқ;
- уй тозаланиши, айниқса гилам, шкаф каби чанг йиғиладиган жойларга алоҳида эътибор беришимиз шарт;
- маиший қувур сувларини қайнатиб ёки маҳсус қадоқланган сувлардан фойдаланиш лозим.

Ривожланган мамлакатларда фойдаланишга яроқсиз деб топилган ёки тақиқланган кўпгина кимёвий моддалар ривожланаётган мамлакатларда ҳали ҳам кенг қўламда ишлатиб келинмоқда. Шу боис таркибида кимёвий модда бўлган маҳсулотларни харид қилишда эътибор билан ёндашиш фойдадан холи эмас.

Дуч келиш мумкин бўлган баъзи кимёвий моддалар ва уларнинг қаерда мавжудлиги ҳақида куйида берилаётган маълумотлар сизга ёрдам беради:

1. **Ацетон:** бўёқ, кир ювиш кукуни, идиш ювиш гели ва дезодорантларда учрайди. Оғиз қуриши, кўнгил айниши, қайт қилишни келтириб чиқаради. Асаб тизимига салбий таъсир этади.
2. **Бензальдегид:** соч спрейи, оқартирувчилар, соч креми ва шампунларда учрайди. Кўз, тери, ўпка учун зарарли наркотик ҳисобланади.
3. **Бензилацетат:** парфюмерия, юмшатувчилар, совун спрейи, оқартирувчилар таркибида мавжуд бўлиб, канцероген модда ҳисобланади.
4. **Камфора:** парфюмерия, крем косметика воситаларида учрайди. Нафас йўлларида кириши инсон саломатлиги учун хавфли.
5. **Этанол:** аксар косметика ва тозаланиш воситаларида учрайди. Ҳолсизлик ва асаб тизими касалликларини келтириб чиқаради.
6. **Лимонен:** косметикада ишлатилади. Кўз ва тери учун зарарли. Ҳидлаш мумкин эмас.
7. **Апинен, терпинен, а-терпинен:** косметикада ишлатиладиган кимёвий моддалар.

Нуриддин ҚОСИМОВ,
шифокор

Ёз мавсумида ҳарбий хизматчиларнинг тоғли ва чўл жойларда дала-ўқув машғулотларини ўташи даврида заҳарли ҳашаротлар ёки илонлар чақиши мумкин. Бундай ҳолатлар уларнинг ҳаётига хавф солиб, салбий оқибатларга олиб келиш эҳтимоли юқори.

ЗАҲАРЛИ ҲАШАРОТ ВА ИЛОНЛАР ЧАҚИШИДАН САҚЛАНИШ

Ер шарида ўргимчаксимон ва чаёнлар оиласига мансуб заҳарли ҳашаротларнинг бир неча тури учрайди. Минтақамизда кўпчиликка таниш бўлган чаён ва қорақурт алоҳида аҳамиятга эга, чунки мутахассислар ушбу ҳашаротларнинг фаоллашуви кўпроқ ёз мавсумида кузатилишини ва уларнинг чақишидан эҳтиёт бўлишни маслаҳат беради.

Чаёнлар иқлим шароити илик ёки иссиқ бўлган жойлардан макон топган умуртқасиз ҳашаротлардир. Улар ҳеч қачон инсонга ҳамла қилмайди, аксинча уларнинг чақиши ўз-ўзини химоя қилиш усули деб ҳисобланади. Чаёнлар асосан ёзнинг иссиқ мавсумида фаоллашиб, тунда овга чиқади. Уларнинг асосий озуқаси турли ўргимчаксимонлар, ҳашаротлар, ҳаттоки сичқонлар ҳам бўлиши мумкин. Чаёнларнинг табиий душманлари – қушлар, калтакесаклар, бешиктебратор ва айрим ўргимчаксимонлар ҳисобланади. Шу сабабли табиий душманлари бор жойларда уларнинг сони кескин камайиб кетади.

Чаёнлар очликка жуда чидамли бўлиб, бир неча ойдан бир ярим йилгача овқат ва сувсиз яшаши мумкин. Кундуз кунлари улар тош остида, турли кемирувчиларнинг ичи, ташландик бинолар ичи, ғорлар каби пана жойларда, чўлларда эса қум остига кўмилиб яшириниб олади. Ўзи учун номақбул (*ўта иссиқ ёки совуқ ҳарорат*) шароитда ҳаракатсиз (*каталепсия*) ҳолатига туша олиш қобилиятига эга, мабодо одам билмасдан чаёнларни босиб олса, уларни ўлган деб ушламоқчи бўлса ёки тегиб кетса, улар ўз химоя воситасини ишга солади, яъни нишини санчишга ҳаракат қилади. Нишини санчиб, заҳар сочган чаён кўпи билан бир-икки кун муддат ўтгач, ҳалок бўлади. Инсон танасида чаён чаққан жойнинг териси қизийди, қичишади, қизариб шишади, кучли оғриқ пайдо бўлиб, бутун танага тарқалади. Дастлабки соатларда томир тортишади, нафас олиш, ютиниш ва гапириш қийинлашади. Ушбу асоратлар икки-уч кун вақт ўтгач, йўқолиши, баъзан эса чаён тананинг қаерини чаққанига қараб, чўзилиши ва ҳатто ўлимга олиб келиши мумкин.

Ўргимчаксимонлар оиласига мансуб заҳарли ҳашаротларнинг кейинги вакили – қорақурт. У республикаимизнинг асосан чўл ва тоғ олди ҳудудларида учрайди. Қорақурт – қорин қисмида қизил холлари бўлган қора рангли ўргимчак бўлиб, урғочисининг узунлиги ўртача 10–20 мм, эркаги 4–7 мм узунликда бўлади. Уларнинг асосий яшаш жойлари буғдойзор, қамишзор, ариқ бўйлари, жар ёқалари, кемирувчилар ичи, турли ёриқлар ҳисобланади. Қорақуртларнинг асосий озуқа воситаси турли хилдаги ҳашаротлар бўлиб, кўчири яшаш хусусиятига эгадирлар ва уларнинг ушбу хусусияти ёзнинг июнь-июль ойларида энг авжга чиқади. Шу сабабли ҳам одамларни қорақурт чақиши кўпроқ ушбу ойларида учрайди.

Қорақуртларнинг табиий душманлари – қушлар, қовоғарилар, бешиктебратор ва айрим қонхўр қўнғизлар бўлиб, уларнинг нисбий сони табиий душманлари орқали табиатда мувозанати тутиб турилади. Вояга етган қорақурт урғочисининг заҳри бўғма илон заҳридан 15 баробар кучли эканлиги мутахассислар томонидан аниқланган. Қорақурт чаққандан сўнг орадан 10–15 дақиқа ўтгач, кучли оғриқ пайдо бўлиб, бутун тана бўйлаб тарқалади. Одам қаттиқ ваҳимага тушади, кучли рўҳий кўзғалиш ва қўрқув ҳисси, оёқлар увишиши, оёқда тура олмаслик, тана ҳароратининг кўтарилиши, бош оғриши ва айланиши, нафас қисими ва қалтираш аломатлари пайдо бўлади. Бундай ҳолат 10 кундан ортиқ давом этади. Ўз вақтида тиббий ёрдам кўрсатилган тақдирда, орадан 3–5 кун муддат ўтгач, бутун бадан териси бўйлаб тошмалар пайдо бўлади ва аҳволи яхшилана боради, тўлиқ соғайиш бир ойдан кўпроқ вақтгача чўзилади.

Жазирама иссиқ кунларда илонлар ҳам фаоллашади. Ер юзида ўртача 600 дан ортиқ турдаги илон бўлиб, шулардан ярми заҳарли ҳисобланади. Илонлар орасида энг хавфлилари кобра (*кўзойнакли илон*), Ўрта Осиё илони (*гюрза*) ҳамда қум эфосидир. Ушбу илонлар тоғли ва қумли жойларда, ғорлардаги тошлар орасида яшаб кун кўради. Илонлар сувга яқин жойларда

кечқурун ёки эрталаб овга чиқади. Қушлар, уларнинг полапонлари ва тухумлари, ҳар хил кемирувчилар, қурбақа ва ҳашаротлар билан озиқланади. Одатда, илонлар одамларга ҳужум қилмайди, балки ўзини ёки ўлжасини химоя қилиш мақсадида ҳамла қилиши мумкин.

Илон заҳрининг кучи илоннинг турига, асабий ҳолатига, катталигига ҳамда йилнинг фаслига боғлиқ бўлади. Ёзнинг жазирама кунларида илоннинг заҳри ўта кучли бўлади. Илонлар заҳрининг организмга таъсири ҳам бир хил эмас, масалан, кобра чаққанда одам организмда биринчи дақиқаларда чаққан жойда оғриқ пайдо бўлади, тез орада оғриқ оёқ-қўл ва бутун танага тарқалади, 15–20 дақиқадан сўнг юрак-қон томир ва нафас етишмовчилиги бошланади ва кучайиб боради. Жабрланувчига вақтида махсус тиббий ёрдам кўрсатилмаса, 12–18 соатдан сўнг унинг танасида тиклаб бўлмас ўзгаришлар юз беради.

Гюрза чаққанда тез орада юмшоқ тўқималарга қон куйилиши ва шишиши кузатилади. Инсон танасида умумий заҳарланиш аломатлари юз беради, яъни беморнинг боши айланади, кўнгли айнийди, қусади, қон босими пасаяди ва бемор ҳушидан кетади. Жароҳат жойида ва унинг атрофидаги юмшоқ тўқималарнинг некрозга учраши юз беради. Организмда сув алмашувининг бузилиши туфайли қон томирларида қоннинг ивиши кузатилади. Илон заҳрининг таъсири одамнинг қайси жойини чаққанига ҳам боғлиқ. Инсоннинг боши ёки бўйин қисмини чақиши ўта хавfli ҳисобланади, чунки илон заҳри қон орқали инсон миясининг ҳаётини муҳим бўлган марказларига тез етиб боради ва уларнинг фаолиятини бузади.

Заҳарли ҳашаротлар ёки илон чаққанда жароҳат оқибатларининг олдини олиш мақсадида тез фурсатда жабрланганга ёрдам кўрсатиш талаб этилади. Бунинг учун биринчи ўринда шикастланган кишини кўп ҳаракатлангандан соя жойга олиб ўтиб ётқизилади, шикастланган жойини ҳаракатлангандан уюндириш ёғоч ёки дарахт шохи ёрдамида маҳкамланади, чунки шу соҳада қанча кўп ҳаракат бўлса, заҳар шунча кўп микдорда лимфа орқали

умумий қон тизимига ўтади ва умумий заҳарланиш кўпроқ тус олиб боради. Жабрланган шахсга кўп микдорда суюқлик (*чай, сут, минерал ёки оддий сув*) берилади. Илон чаққан инсонга биринчи ёрдам кўрсатиш учун, энг аввало, жароҳат жойини сўриб, кейин туфлаб ташлаш лозим. Жароҳат ўрнига йод, бриллиант яшили ёки одеклон билан ишлов берилиб, стерил дока ёрдамида боғлаб қўйиш тавсия этилади. Беморни тезда шифохонага етказиш талаб этилади, чунки заҳарга қарши зардоб билан қанча вақтли эмланса, беморнинг ҳаётини сақлаб қолиш учун имконият шунча кўп бўлади.

Жабрланувчига биринчи ёрдам кўрсатишда қуйидагилар тақиқланади:

беморга спиртли ичимлик ичириш мумкин эмас, чунки спирт заҳар таъсири кучайтиради ва унинг сўрилишини тезлаштиради; заҳарли ҳашарот ёки илон чаққан қўл ёки оёққа жгут қўйиш мумкин эмас, чунки чуқур жойлашган қон томирлари орқали заҳарнинг тарқалиши давом этаверади, айна пайтда жароҳат жойида қон таъминотининг бузилиши туфайли тўқималарнинг некрозга учрашига сабаб бўлади; жароҳат жойига заҳарнинг таъсири камайтираш учун темирни қиздириб босиш, кислота, ишқор, порох ёки қайнатилган ёғ ёрдамида куйдириш мумкин эмас, чунки бу ҳолат жароҳат атрофидаги тўқималарнинг ўлишига ва бемор аҳволининг янада оғирлашишига олиб келади.

Заҳарли ҳашарот ва илонлар чақишининг олдини олиш учун қуйидаги маслаҳатларга амал қилиш тавсия этилади:

тоғли ҳудудларда шахсий таркибининг ҳаракатланиши жараёнида сўқмоқларни таёқлар ёрдамида текшириб бориш, вақтинча дам олиш масканларини синчиклаб кўздан кечириш; тоғ ва чўл жойларда ҳаракатланганда имкон даражасида қўй подалари ўтган жойлардан юриш тавсия этилади, чунки заҳарли ҳашаротлар ва илонлар қўй терисининг ҳидини ёқтирмайди; шахсий таркибни жойлаштириш учун буғдойзор, қамишзор, ариқ бўйи, жар ёқалари, ташландик бинолар, кемирувчилар инларига яқин бўлган жойларда иложи борица чодир ўрнатмаслик, мабодо чодир ўрнатилган тақдирда, унинг четини кўмиб, атрофи бўйлаб қўй гўнги ёки жунини сепиб чиқиш; номаълум ҳашаротлар ёки илонлар учраган тақдирда, уларни ушлаб кўришга, тутишга ҳаракат қилмаслик, ҳамла қилишга тайёр турган ҳашарот ва илонлардан дарҳол узоклашиш; текширилмаган жойларда дам олиш учун вақтинча жойлашиш, кийим-кечак ва этикларни ечиш ва оёқ кийимсиз юришга рухсат бермаслик.

Юқоридаги тавсияларга амал қилиш билангина, бўлажак хавфни бартараф этган бўламиз.

Тиббий хизмат подполковниги И. АБДУКАРИМОВ, Мудофаа вазирлиги Санитария-эпидемиология назорати маркази бўлинмаси бошлиғи. Б. АХМЕДОВ, марказ врач-мутахассиси

ЁНГИНГА ҚАРШИ ПРОФИЛАКТИКА

Мудофаа вазирлиги қўшинларида шахсий таркиб хавфсизлигини таъминлаш, бино ва иншоотларда содир этилиши мумкин бўлган табиий ва техноген фавқулодда ҳолатларнинг олдини олишга қаратилган ишлар тизимли равишда амалга оширилмоқда. Жумладан, ёз мавсумида ҳаво ҳароратининг кескин иссиши натижасида содир бўлиши мумкин бўлган офатларнинг олдини олиш мақсадида жорий йилнинг 15 июнидан 15 сентябрга қадар ёнғинга қарши профилактик тадбирларни ўтказиш белгиланган.

Сирдарё ва Тошкент вилоятида жойлашган Мудофаа вазирлигига қарашли ҳарбий қисмларда «Ёнғинга қарши режим даврида фаол иштирок этайлик!» мавзусида ўтказилган кўргазмали машғулотлар шулар жумласидан. Ширин ва Бекобод шаҳри фавқулодда вазиятлар бўлинмалари мутахассислари таклиф қилинган

машғулотларда сўзга чиққанлар мамлакатимизда ёнғинга қарши профилактик тадбирларни юқори савияда ўтказиш, маиший электр мосламаларидан тўғри фойдаланиш, уларни назоратсиз қолдирмаслик ҳақида огоҳликка чақирди.

Ўқув машғулоти давомида асосий эътибор бириктирилган ҳудудларда тез ёниши ва фавқулодда ҳолатни юзага келтириши мумкин бўлган чиқиндилардан мунтазам равишда тозалаш ишларини олиб боришда ҳарбий хизматчиларнинг масъулиятини оширишга қаратилди.

Шунингдек, қатнашчиларга ёнғин хавфсизлиги бўйича бирламчи ҳамда махсус ёнғин ўчириш техникаларининг тактик-техник имкониятлари намойиш этилди.

Подполковник Ўқтам ХАЙТОВ

✓ ASR VABOSI

ИШТИРОКИМИЗ ЖУДА МУҲИМ

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Кичик мутахассислар тайёрлаш марказида Самарқанд ҳарбий прокуратураси, вилоят наркологиya диспансери, ОИТСга қарши курашиш маркази ҳамкорлигида «Гиёҳвандлик ёки психотроп моддаларни истеъмол қилишнинг салбий оқибатлари» мавзусида семинар ташкил этилди.

Тадбирда сўзга чиққанлар гиёҳвандлик моддаларининг мунтазам қабул қилиниши асаб ва руҳий касалликлар, меҳнат лаёқатининг пасайиши ёки меҳнат лаёқатсизлиги, муддатидан олдин қариш, асоциал одатларнинг шаклланиши, шахс деградацияси натижасида жиний ҳаракатларнинг содир этилишини таъкидладилар.

Гиёҳвандлик моддаларининг ноқонуний тарқатилиши билан боғлиқ жиноятлар, жиноятчи ҳаракатлари тавсифи бўйича мутлақ тарзда ўзаро бошқа жиноятлардан фарқланса-да, уларда асосий умумийлик мавжуд. Яъни аҳоли саломатлигига путур етказиш ҳамда организмга қисқа муддатли, бироқ кўникма ҳосил қилувчи таъсирга эга касаллик наркоманияни келтириб чиқарувчи тақиқланган моддаларнинг ноқонуний тарқатилишидир.

Маълумотларга кўра, дунёда гиёҳвандлик моддаларини истеъмол қилувчилар сони 10 йил ичида 23 фоизга ўсиб, 240 миллиондан 296 миллион нафарга етган. Шунингдек, бу иллат билан боғлиқ касалликлардан азият чекувчилар 2011 йилдан 2021 йилгача бўлган даврда 45 фоизга ошиб, 39,5 миллион кишини ташкил этган. Гарчи юртимизда гиёҳвандлик моддалари билан боғлиқ таҳдидга қарши курашда мавжуд барча ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий имкониятлардан фойдаланилса-да, «аср вабоси» чекинма-япти. Шунинг учун бу курашда ҳар биримизнинг иштирокимиз жуда муҳим.

Подполковник Адиз НАВРЎЗОВ,
Қуролли Кучлар Кичик мутахассислар тайёрлаш маркази бўлим бошлиғи

Саримшталли уйнинг фаршштаси

Аёл киши учун энг юксак мартаба, энг олий нуфуз нима эканини биласизми? Албатта, аёллик бахти ва бекалик ўрни. Оддийгина бекалик илмини англамаганлар аёллик бахтини тўла ҳис қилмаганлардир. Бекалик ҳам илм бўлар эканми, дея ўйга ботдингизми, замондош? Бугунги мулоҳазаларимизни мушоҳада этсангиз, сиз ҳам бекаликнинг жуда мураккаб илм эканига иқроқ бўласиз.

Яқинда Аъзамжон Қурбонов исмли хорижда таҳсил олаётган ўзбек ватандошимиз билан интернет орқали мулоқотда бўлганимизда, у дабдурустдан шундай деб қолди:

– Бизнинг зиёли, ўқимишли қизларимизда бир нуқсон кузатиладики, у қусур пировардида қизларимизнинг бахти кемтикланиб қолиши ҳеч гап эмас. Қайси куни тўртта тилда бемалол гаплаша оладиган, магистратура таҳсилини тугаллаш арафасида турган зиёли ўзбек қизи билан танишиб, гаплашиб қолдим. Сухбатнинг бошидаёқ қиздан ҳафсадам пир бўлди. Нима эмиш, тўрт тилда бемалол суҳбатлаша оладиган, кўш-қўш дипломи қиз овқат қилишни билмас экан. «Чой дамлашни ҳам билмаслигингиз аниқ, чунки сизлар оддий деб билган чой дамлаш энг мураккаб овқатларни тайёрлашдан ҳам кўра қийинроқ», дедим унга.

Ачинарлиси, у овқат пиширолмадлигини мақтаниб айтгандек бўлди. Бу жуда хунук ҳолат. Қиз бола, аёл кишидан ҳеч ким унинг дипломини, нечта тилни билиб, қайси хорижий давлатда ўқиганини суриштирмайди. Аёлнинг зийнати – рўзғор тутумию уй бекалигида. Эракк кишининг кўнглига ошқозон орқали йўл топилади, деган гап бор. Бу кимлар учундир кулгили, юмористик кайфиятдаги гап бўлиши мумкин, аммо эраккларнинг бир вакили сифатида бу гапнинг аини ҳақиқат эканини тан оламан. Аёлнинг уй тутуми, пазандалиги, чеварлиги ва албатта, ширин сўзю хушмуомаласи бўлмаса, бахтини ҳам, эрини ҳам бой бериши аниқ. Зиёли қизларимиз шу нарсаларни унутмаганликлари маъқулми, дейман. Чунки аҳамият берилса, ўқиб, касбу корли бўлган аксарият қизларимизнинг шахсий ҳаёти ҳавас қиларли эмас. Ҳалиги қиз билан бўлган қисқагина суҳбатдан, ўқимишли қизларнинг бахти кулмай, шахсий ҳаёти ўнганмаслиги

сабабини биров англагандай бўлдим. Тўғри, ҳамма ўқиган қизлар ҳам шундай деёлмайман-у, лекин мен шундайларнинг кўпини кўрганман. Ўқиган қизлар ўқимаганларидан кўра фаросатли, оқила ва оила мустаҳкамлигини таъминловчи омилларни яхши уққан бўлишлари керак эмасми?.. Кейинги пайтларда шу нарсалар ҳақида кўп ўйлайдиган бўлдим...

Дўстимиз ҳақ. Айна шундай қиз-аёлларни сизу биз ҳам кўп кўрганмиз. Ундайлар узун-узун тирноқларига маҳлиё бўлиб, кўзгу қаршисида ўзларига оро беришдан бери келмайдилар. Ошхонага ўтсалар, чиройли уст-бошларига ёғ ҳиди кўниши мумкин, қолаверса, қўли косов, сочи супурги, деган ибора уларга ёқмайди. Хонимларнинг қўли косов эмас, момик, бармоқлари узун-узун, чиройли бўлиши керак. Ва ҳоказо ва ҳоказо...

– Бир дугонам бор, аспирант, яқинда филология фанлари номзоди бўлади, – дейди ҳамкасбларимиздан бири оғриниб. – Уйига кириб борсангиз, бўсағадаёқ бурнингизга қўланса ҳид урилади. Хоналар ивирсиб ётибди. Ошхона анжомларининг бетартиблиги, овқат қолдиқлари қотиб қолган идиш-товоқларнинг нохуш кўринишидан кўнги ағдарилгудек бўлади. Шу туришида қачон қараманг, қайнонасию қайнбўйинлари, эридан шикоят қилиб юради. Унинг дийдиёларини эшита туриб, «сени хотин, келин қилиб юрган ўша эрингу қайнонагга раҳмат», дегим келади. Уй юмушларининг ўзи қанча вақтни олади? Овқатланганда фойдаланилган идишларни дастурхон йиғиштирилгач, беш-ўн дақиқада ювиб қўйиш, атиги икки хонали уйни бор-йўғи ярим соатда саранжомлаш мумкин-ку! Аспирант хонимнинг кўчада юришларини кўрсангиз, нақ дунё гўзали дейсиз. Кийимларининг рангига пойафзалларию сумкаларидан тортиб, кўзларидаги, ҳаттоки тирноқларидаги

бўёқлари ҳам мутаносиб. Соч турмакларининг ўзига гўзаллик салони ходимлари нақ икки соат вақт ажратишади. Аммо дугонамизнинг ўзлари уй юмушларига ҳафтада атиги бир кун ҳам ажратмайдилар.

– Ундайлар ҳозир кўпайиб кетган, – дейди суҳбатга бошқа ҳамкасб опамиз аралашиб. – Кўчада қўғирчоғу, уйда ивирсиқлардан бирининг уйида яқинда меҳмон бўлдим. Айтсам ишонмайсиз, уй анжомлари, рўзғор буюмларининг ҳаммаси хорижники. Гиламу пардалар, мебелу чойшабларнинг барида ранглар мос тушган. Лекин хориждан келтирилган мебелларнинг устидаги чангдан яқин орада артилмагани билинади. Сиз айтгандай, ошхонага мўралаб бўлмайди. Бир ойлик идишлар ювқсиз турибди, десам, ёлғончи бўлмайман. Шунақа, баъзи хонимларнинг усти ялтироғу, ичи қалтироқ экан...

Аёл кишига эр уйида бахт битилган. Бошқачасига бахтли бўлолмайди у. Қиз бола борган жойида ўз бахтини, ҳурмат-эътиборини ширин тили, пазандалиги чеварлиги билан қуради. Бошқачасига эмас. Агар унда юқорида тилга олинган аёлликнинг чин бахтини ваъда этувчи фазилатлар бўлмаса, жуда ҳам қийин бўлади. Чунки бу билан у нафақат эпсиз-шудсиз деган ном орттиради, балки эрининг кўнглини ўзидан совитиб, уйдан бездиради. Бундай аёлнинг болаларига ҳам ачинасан киши. Қизлар онанинг тутумига кўникиб, ундан ранг олиб унишади, ўғиллар ҳам шундай пала-партиш ҳаётга ўрганиб улғайишади.

Таҳририятга бир йигит кириб келди. Ўттиз ёшлар атрофидаги муштарийимиз оиласи, икки нафар боласи борлигини гапира туриб, аёлининг эпсизлиги, уй юмушларига эътиборсизлигидан оғринаётганидан арз қилди:

– Укам уйлангач, ота-онам бизни бўлак қилиб, ҳовлига чиқариб юборишди. Рафиқам ойимлар билан яшаган пайтимизда чаққон, пазанда, озода эди. Негадир бўлак бўлиб чиққанамиздан бери унинг аввалги фазилатларидан асар ҳам қолмаган. Ишдан ҳориб-чарчаб борганимда болаларнинг оёқ остида ётган ўйинчоқлари, ивирсиб ётган уй хунобимни оширади. Бир аҳволда ишдан чиқиб ўйга борсанг, на овқат қилинган, на хотин чиройли муомала билан кутиб олади. Тасир қилармикин, қилиқларидан хижолат тортармикин, деган ўйда бир-икки марта кийимларимни ўзим ювиб дазмолладим, йўқ, хотиним иш қилаётганимни кўриб, пинагини ҳам бузмади. Бир-икки марта койигандим, «Нима қилай, болалар шўх, булардан вақт орттириб иш қилолмасам!» деб шанғиллаб берди. Лекин уйимизга ойим ёки опаларим келадиган бўлса, ҳаммаёқ чиннидек ярқираган, қозонда мазали овқатлар пишган, чиройли дастурхонлар тузоғлиқ бўлади.

Хотинимнинг бу мунофиқлиги энсамни қотиради. Меҳмонлар кетгач, яна ўша аҳволга тушиб қоламиз, – биров ўйга ботгач, йигит оғринган қўйи гапида давом этди: – Бу кетиши бўлса, хотиним мени бой бериб қўйиши мумкин... Дўстларимнинг, ҳамкасбларимнинг уйига меҳмонга борсам, уларнинг хонадонидagi шойисталик, саришталик кўнгилини яшнатади. Меникида эса ҳалиги аҳвол. Аёлим олий маълумотли ўқитувчи. Ўзи таълим-тарбия соҳасида бўла туриб, оддий аёлга хос юмушларни қилишга эриниши ва эраккни оилага боғлаб турадиган фазилатларни мулоҳаза қилмаслиги мени ранжитади. Бунақада бир кун келиб, ўзига қийин бўлади...

Чиндан ҳам эракк кишини оиладан бездирадиган, аёлидан совитадиган ҳолатлардан бири хотиннинг ивирсиқ, уй-рўзғор ишларига уқувсизлиги ва эътиборсизлиги. Бундай сабаб билан оиласини тарк этган эраккни айбдор қилиб бўладими? Нега айрим аёлларимиз бу хусусда чуқурроқ мулоҳаза қилмайдилар? Ёки озода, кўркам уй, ширин таом, орасталик уларга роҳат бағишламайди? Уй-жойи ивирсиб ётса-ю, қандай қилиб одам ўзига оро бериб, кўчада таманноланиб юриши мумкин? Ҳеч бўлмаганда шундайлар кийган кийими, пардоз-андозига қараб, уйдаги аҳволдан хижолат чекишмасмикан?

...Бувим раҳматли жуда покиза, озода аёл эдилар. Уйларидаги саранжом-саришталик кўнгилини яшнатарди. Ҳатто бетоб бўлиб қолганларида ҳам уйда бетартиб сочилиб ётган кийимлар, ювқсиз идишларни кўрмасдик. Ҳозир ҳам маҳалладошлар, қавм-қариндош бувимни хотирласа, энг аввало, уларнинг озода, пазанда ва чеварлигини гапиради. Ҳам оила, ҳам фарзандлари, ҳам турмуш ўртоғининг кўнглини олишни, касбу коридан обрў топишни қойиллатаётган аёлларни кўрганимда бувим раҳматлини эслайман. Улар биз, неварга қизларини олдиларига олиб, «қиз боланинг қандайлигини ҳожатхона, ўтинхонасини кўриб биладилар», дердилар.

Кичкиналимизда ўзлари бош бўлиб, шу икки жойни ораста қилиб қўйишимизни назорат қилардилар. Бувим раҳматли жуда чиройли эдилар, юз-кўзларидан ҳаммиша нур ёғилиб турарди. Энди билсам, у нур, у тароват меҳрибонгинамининг ораста ва шойисталигининг чехрасида балққани экан. Агар истасак, биз ҳам бувим раҳматлидек фариштамонанд, нуруний бўла оламиз, азиз аёллар. Фақат бунинг учун аввал кўнгилини, кейин эса уй-жойимизни тоза, озода сақлаб, гўшамизни фаришталар ин қурган маконга айлантиролсак бўлгани...

ТАЪТИЛ ШУНИСИ БИЛАН ҚИЗИҚ!

Ҳар йили ўқув йили якунлангач, болажонлар ёзги таътилда соя-салқин, баҳаво масканларда мириқиб ҳордиқ чиқаришга чоғланади. «Тонг» болалар соғломлаштириш оромгоҳи ана шундай сўлим гўшалардан биридир. Мудофаа вазирлиги тасарруфидаги ушбу маскан Бўстонлик тумани Хондайлик қишлоғидаги 7,5 гектар майдонни қамраб олган. Ушбу оромгоҳ мавсумнинг учинчи босқичида ҳам ҳарбий хизматчилар ва Қуролли Кучлар хизматчиларининг 320 нафарга яқин фарзандига ўз бағрини очди.

бошлиғи Диана Машрапова. – Бу ерда шинам ётоқхона, кутубхона, ошхона, стадион, тиббиёт пункти, амфитеатр, сузиш ҳавзаси ва тўғарак хоналари болажонларнинг таътил вақтини сермазмун ўтказишга замин яратади.

Дам олиш мавсумининг учинчи босқичига қабул қилинган болалар ёш тоифасига кўра гуруҳларга бўлиниб, уларга алоҳида тарбиячилар бириктирилган. Болажонлар ўз қизиқишларига кўра, беш ташаббус доирасидаги «Хореография», «Китобхонлик», «Компьютер саводхонлиги», «Моҳир кўллар», «Ёш мусаввир», «Муסיқа», «Футбол», «Баскетбол», «Волейбол», «Бадминтон», «Стол тенниси», «Шахмат», «Шашка» каби ўндан ортиқ тўғаракда билим ва кўникмаларини оширади. Шунингдек, спорт бўйича турли маҳорат дарслари ўғил-қизларнинг ёзги таътил даврини қизиқарли ва эсда қоғларли ўтказишга хизмат қилади.

Мудофаа вазирлигининг барча ҳарбий округларидан оромгоҳнинг учинчи босқичи учун рўйхатга олинган дам олувчилар Давлат ва Ҳарбий автомобиль назорати кўмагида манзилга етиб келди. Болаларнинг бир олам шодлигини юзу кўзларидан билиш мумкин.

– Ушбу хушманзара ва баҳаво маскан ҳар йилда ёзги мавсум учун шай ҳолатга келтирилади, – дейди оромгоҳ

Сузиш – болалар учун сеvimли машғулот. Сузиш бўйича мураббий сув ҳавзасидаги техник ва хавфсизлик қоидаларини тушунтирганидан кейингина болажонлар бирин-кетин сувга шўнғийдилар. 400 куб смгига эга сузиш ҳавзасининг чуқурлиги 130 сантиметр бўлиб, суви доимий филтрдан ўтказиб турилади.

Ошхонада эса табиий витамин ва дармондориларга бой тансиқ таомлар ҳар қандай кичкинтойнинг иштаҳасини очади. Моҳир ошпазлар болалар учун мазали егуликларни тайёрлаш ва дастурхонга тортишда санитария-эпидемиология талабларига қатъий эътибор қаратмоқда.

Оромгоҳда болаларни соғломлаштириш ва дам олдириш тизимли йўлга қўйилган. Бунинг учун болажонларнинг оромгоҳда ўтадиган 14 кун маънавий, эстетик ва жисмоний сифатларни такомиллаштиришга оид алоҳида шиор асосида ташкил қилинмоқда. Хилма-хил тўғараклар узлуксиз фаолият олиб бориши учун зарур шароит ва жиҳозлар билан таъминланган. Жадвал асосида кичик гуруҳларнинг жамоавий ва интеллектуал ўйинлари, кўрғазмали чиқишлари намойиш этилади.

Шерзод ЭГАМБЕРДИЕВ,
«Vatanparvar»

@Vatanparvargazetasi_bot
 "Vatanparvar" birlashgan tahririyati
 bilan bog'lanish uchun telegram bot

**SHU SONNING
 ELEKTRON SHAKLI**

<p>VATANPARVAR</p> <p>MUASSIS</p> <p>O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MUDOFAA VAZIRLIGI</p> <p>www.mudofaa.uz</p>	<p>Tahririyat kengashi: general-mayor Hamdam Qarshiyev polkovnik Otabek Yuldashev polkovnik Alisher Boboxonov Maqsud Abilov</p> <p>Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.</p> <p>Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti – "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.</p>	<p>Bosh muharrir: podpolkovnik Ahror Ochilov</p> <p>ISSN 2010-5541</p> <p>Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.</p> <p>Telefonlar: kotibiyat: 71 260-36-50 buxgalteriya: 71 260-35-20 yuridik bo'lim: 71 260-29-41 faks: 71 260-32-29</p>	<p>Navbatchi: katta leytenant Islomjon Qo'chqorov Sahifalovchi: Begali Eshonqulov Musahhih: Mastura Qurbonova</p> <p>Buyurtma: Г-0705 Hajmi: 6 bosma taboq Bichimi: A3 Adadi: 31 642 nusxa Bosishga topshirish vaqti: 14:00 Topshirildi: 14:30</p> <p>Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatlari chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.</p>	<p>Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqq boshlagan.</p> <p>Nashr ko'rsatkichi: 114. Bahosi: kelishilgan narxda.</p> <p>"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.</p> <p>1 2 3 4 5 6</p> <p>Manzilimiz: 100164, Toshkent, Universitet ko'chasi, 1-uy.</p>
	<p>t.me/mv_vatanparvar_uz t.me/mudofaavazirligi</p> <p>www.mv-vatanparvar.uz www.mudofaa.uz</p> <p>mudofaavazirligi</p> <p>mudofaavazirligi</p> <p>www.youtube.com/c/UzArmiya</p>			